

Een klimaatrobust instrument voor het
bepalen van effecten van veranderend
waterbeheer op de terrestrische natuur

Flip Witte, KWR

29 juni 2017, Amersfoort

DEEL 1

Waarom Waterwijzer Natuur?

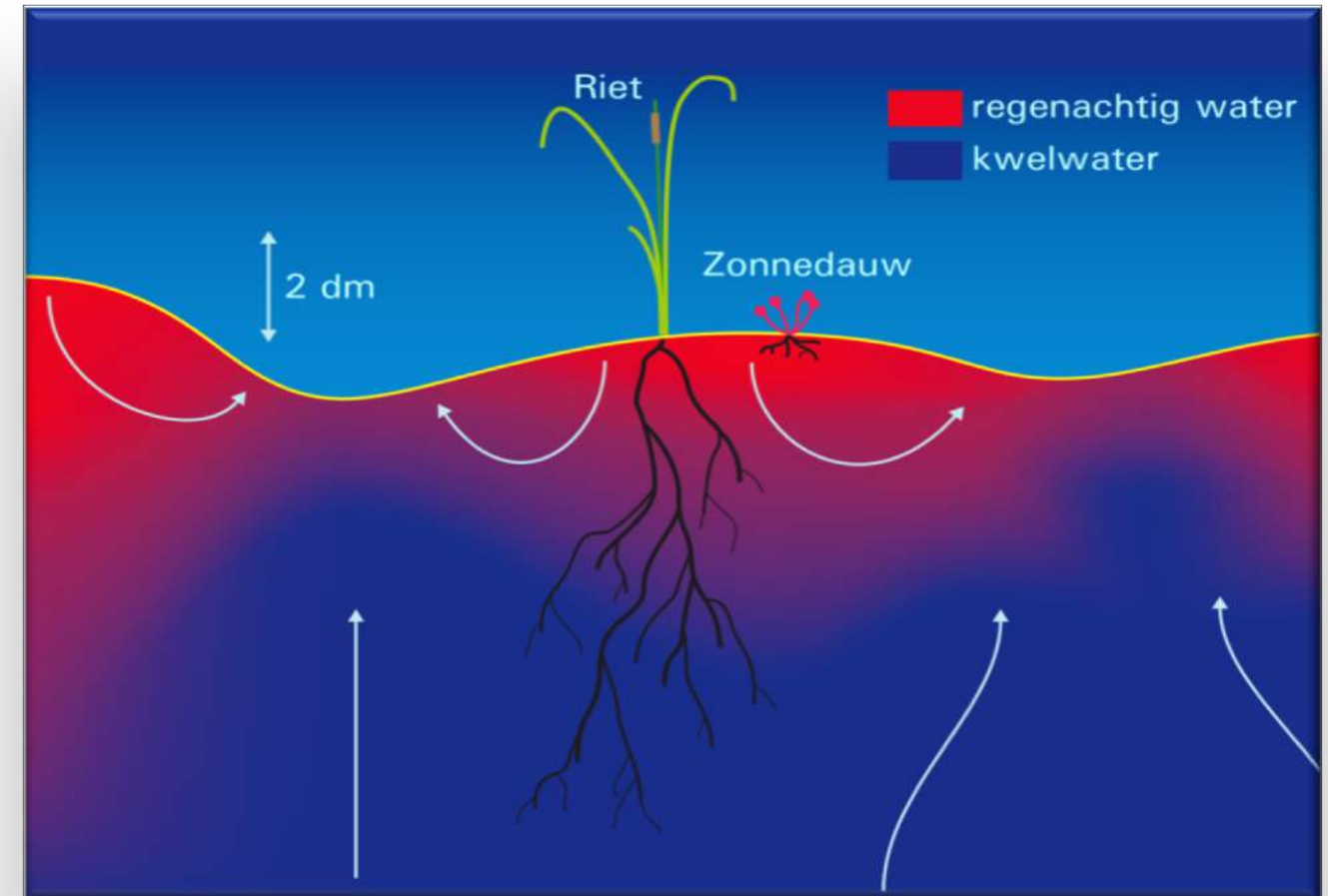
Hoe ziet straks onze natuur er uit?

Wat gebeurt er met de blauwgraslanden?

HOTSPOT BIODIVERSITEIT

HETEROGENITEIT STANDPLAATSCONDITIONES

Hoe ziet straks onze natuur er uit?

Wat gebeurt er door klimaatverandering met de duinen?

DUINEN IN 2017

DUINEN IN 2100?

Waarom we een robuust model nodig hebben

Voor het behoud, het beheer en de ontwikkeling van natuur

Onze natuurgebieden hebben natuurdoelen met :

- Europese beschermingsstatus (Natura2000: instandhoudingsdoelstellingen)
- Nationale beschermingsstatus (Nationaal Natuurnetwerk: milieurangvoorwaarden voor SNL beheertypen)

Maar, ...

- Wat zijn gevolgen van hydrologische veranderingen (ingrepen, klimaat) op natuurdoelen?
- Wat zijn de beste adaptieve maatregelen?
- Kunnen natuurdoelen worden gerealiseerd, gegeven klimaatverandering?
- Welk natuurdoel dan nastreven?
- Waar liggen straks onze hotspots van biodiversiteit?

Ontwikkeling in fasen

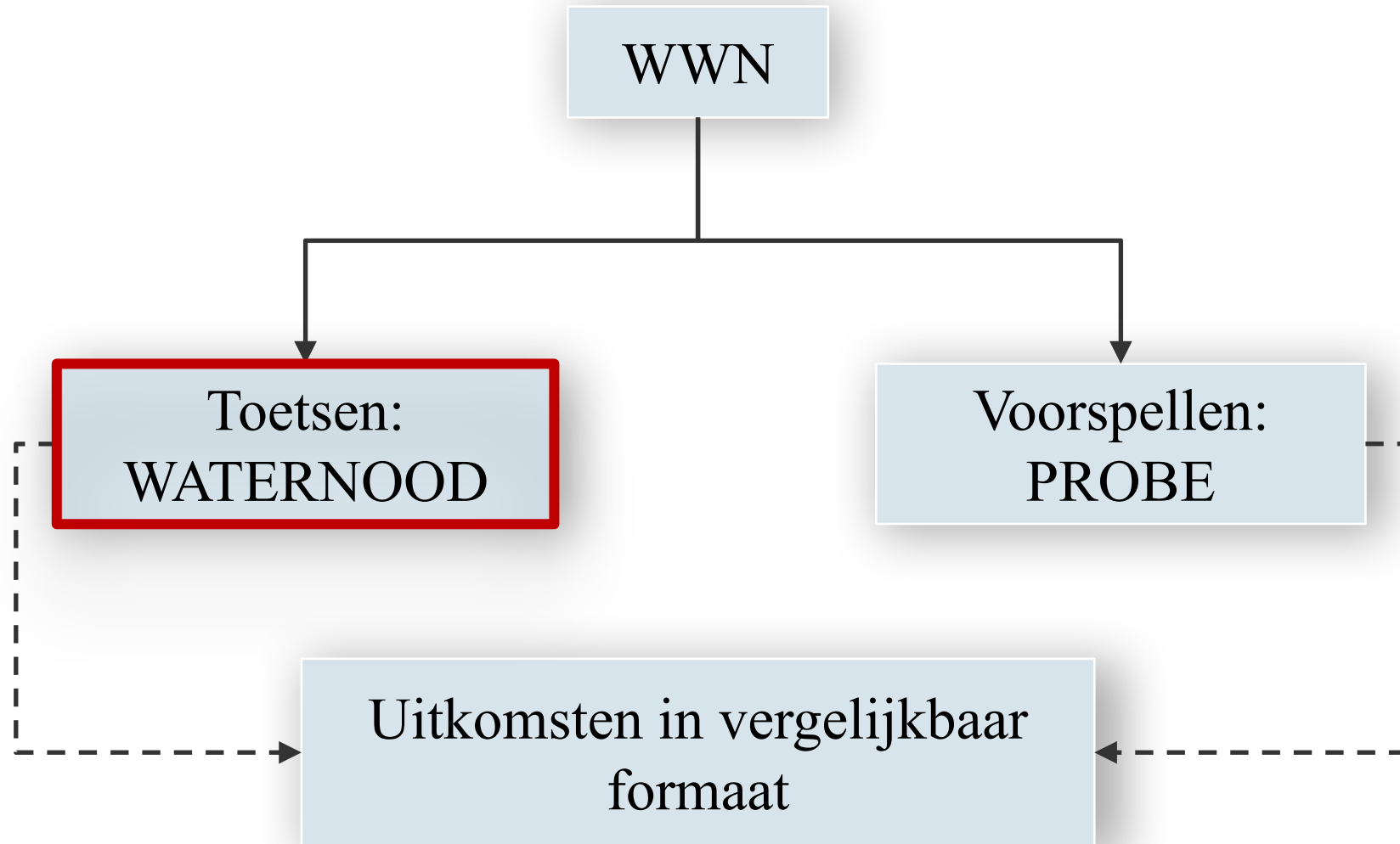
Fase I gefinancierd, Fase II nog niet

- I. Ontwikkelen gebruiksvriendelijke schil op basis van bestaande kennis
- II. Inhoudelijke verbeteringen, vooral op het gebied van de standplaatsfactoren Voedselrijkdom en Zuurgraad

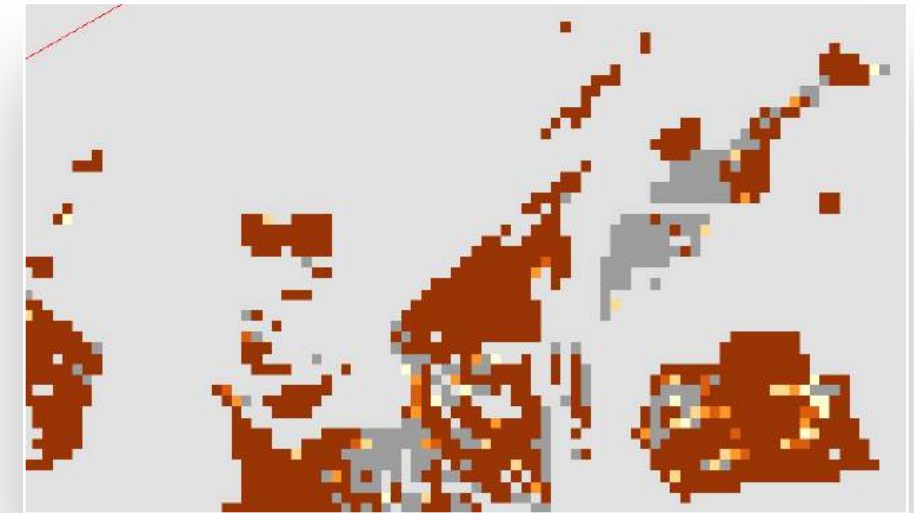
Vandaag: eerste resultaten Fase I

Opzet Waterwijzer Natuur

Behoud het goede, benut het nieuwe

WATERNOOD: DOELREALISATIE (%)

PROBE: KANSRIJKDOM (%)

DEEL 2

Toetsen van natuurdoelen met Waterlood

Toetsen met Waterlood

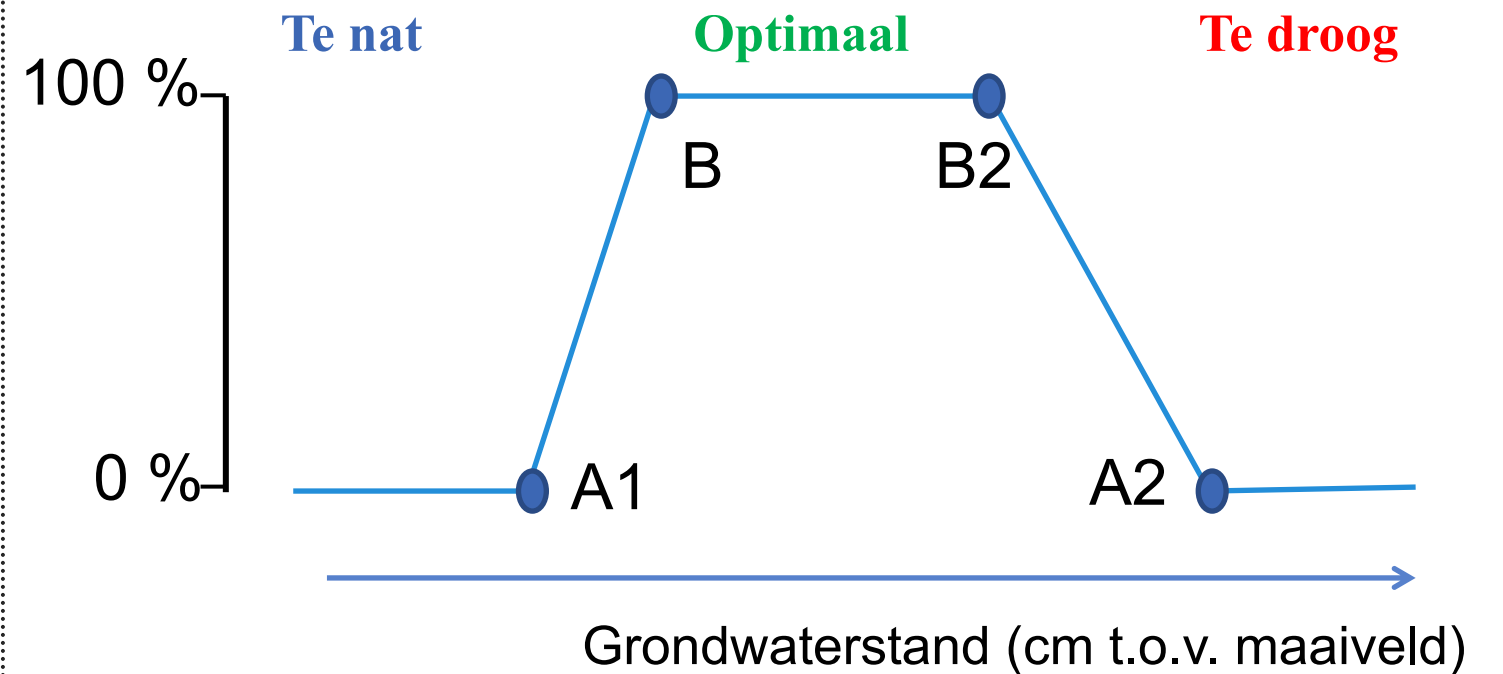
Doelrealisatiefuncties met 4 knikpunten

Hydrologische Randvoorwaarden Natuur' (Wamelink & Runhaar, 2000 / Runhaar & Hennekens, 2014)

Voor ieder natuurdoeltype andere knikpunten

Functies voor:

- Gemiddelde voorjaarsgrondwaterstand GVG
- Gemiddeld laagste grondwaterstand GLG
- Droogtestress DS
- Kwel

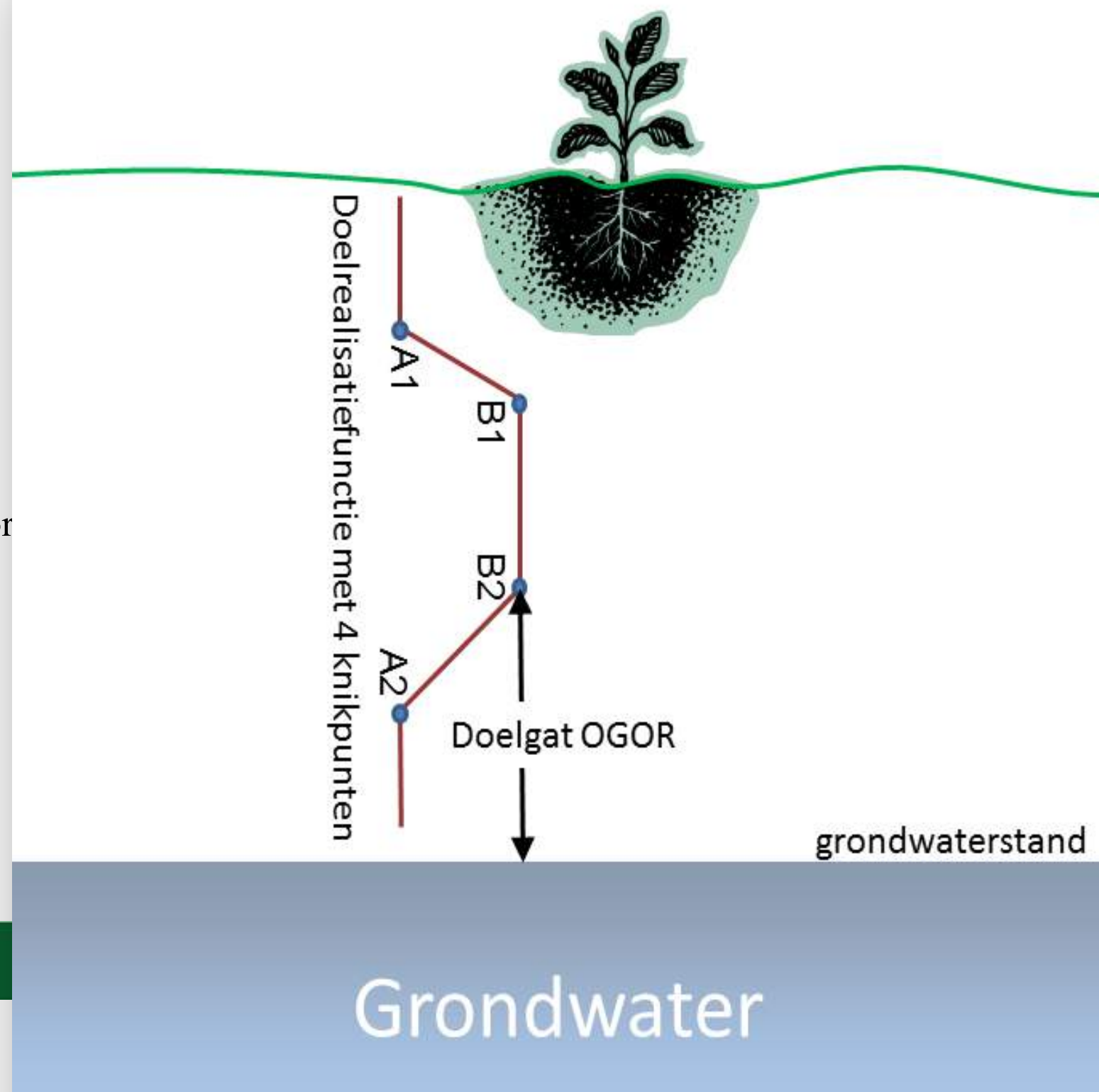

Toetsen met Waterlood

Nieuw (1): berekening doelgat

Doelrealisatie en doelgat AGOR-OGOR

- AGOR = actueel grond- en oppervlaktewaterregime, bepaald met SPHY
- OGOR = optimaal grond- en oppervlaktewaterregime voor natuur

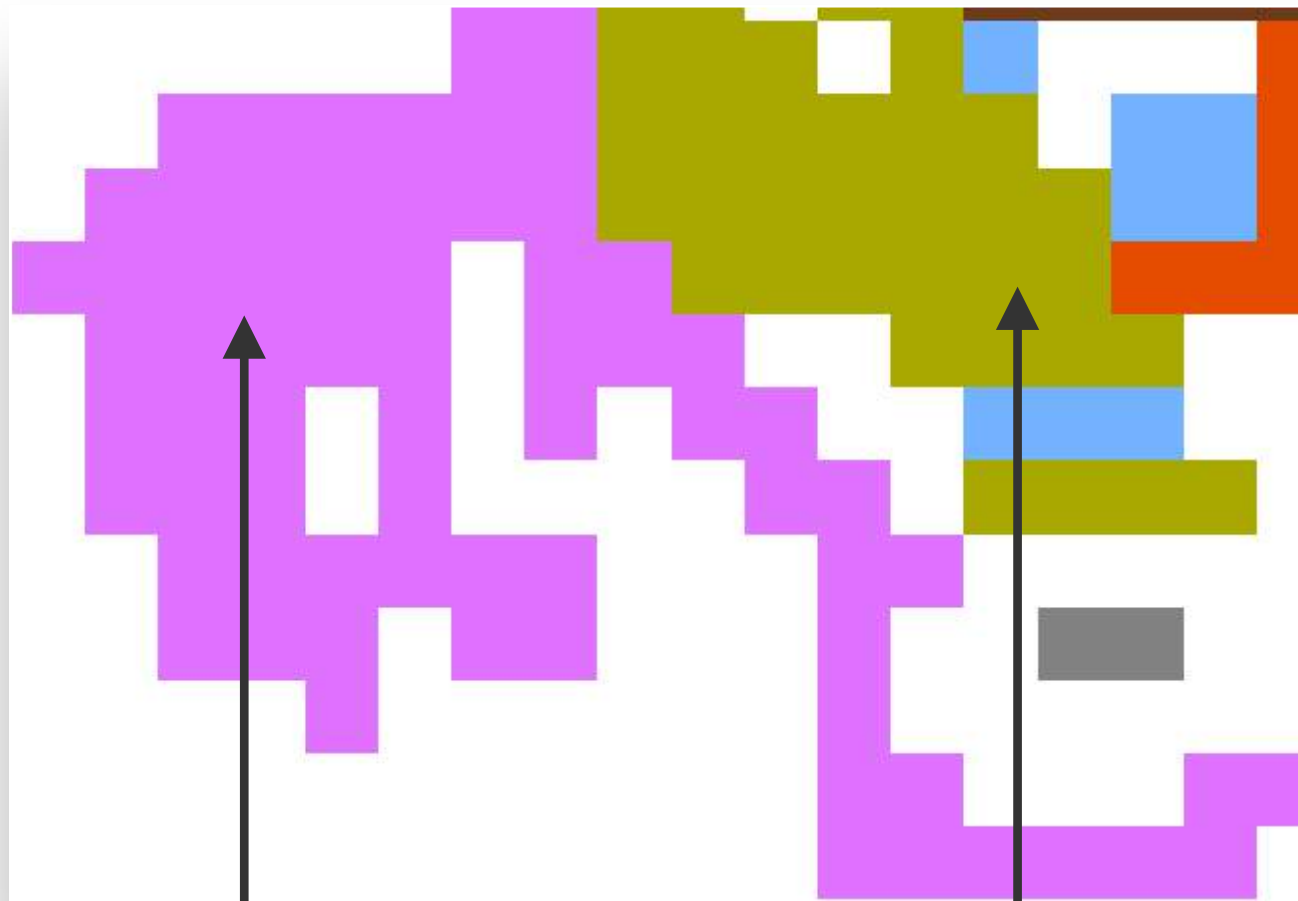

Toetsen met Waterlood

Voorbeeld: toetsen habitattypen aan GVG

HABITATTYPEN

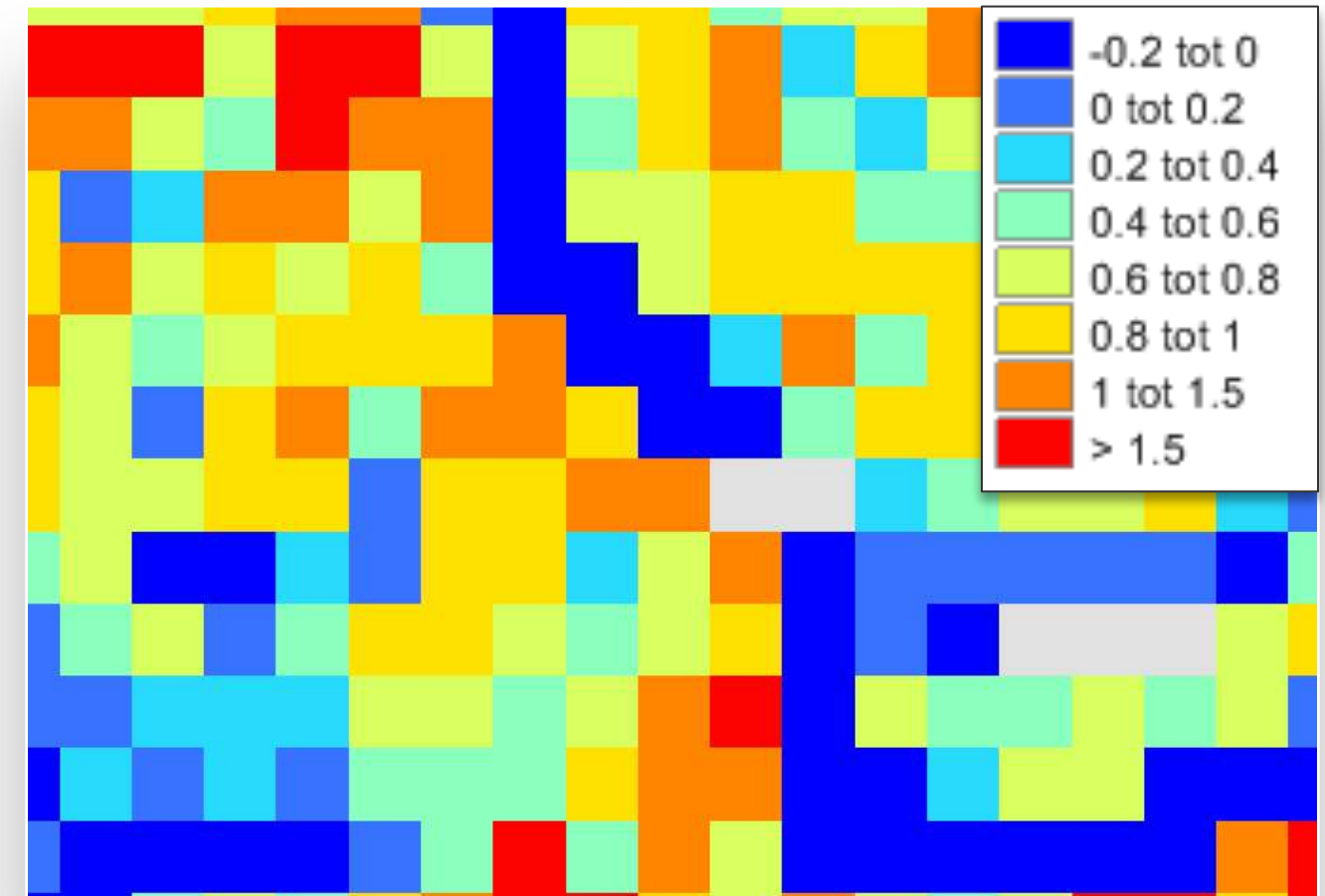
H91E0C

Vochtige alluviale bossen

H6120

Stroomdalgraslanden

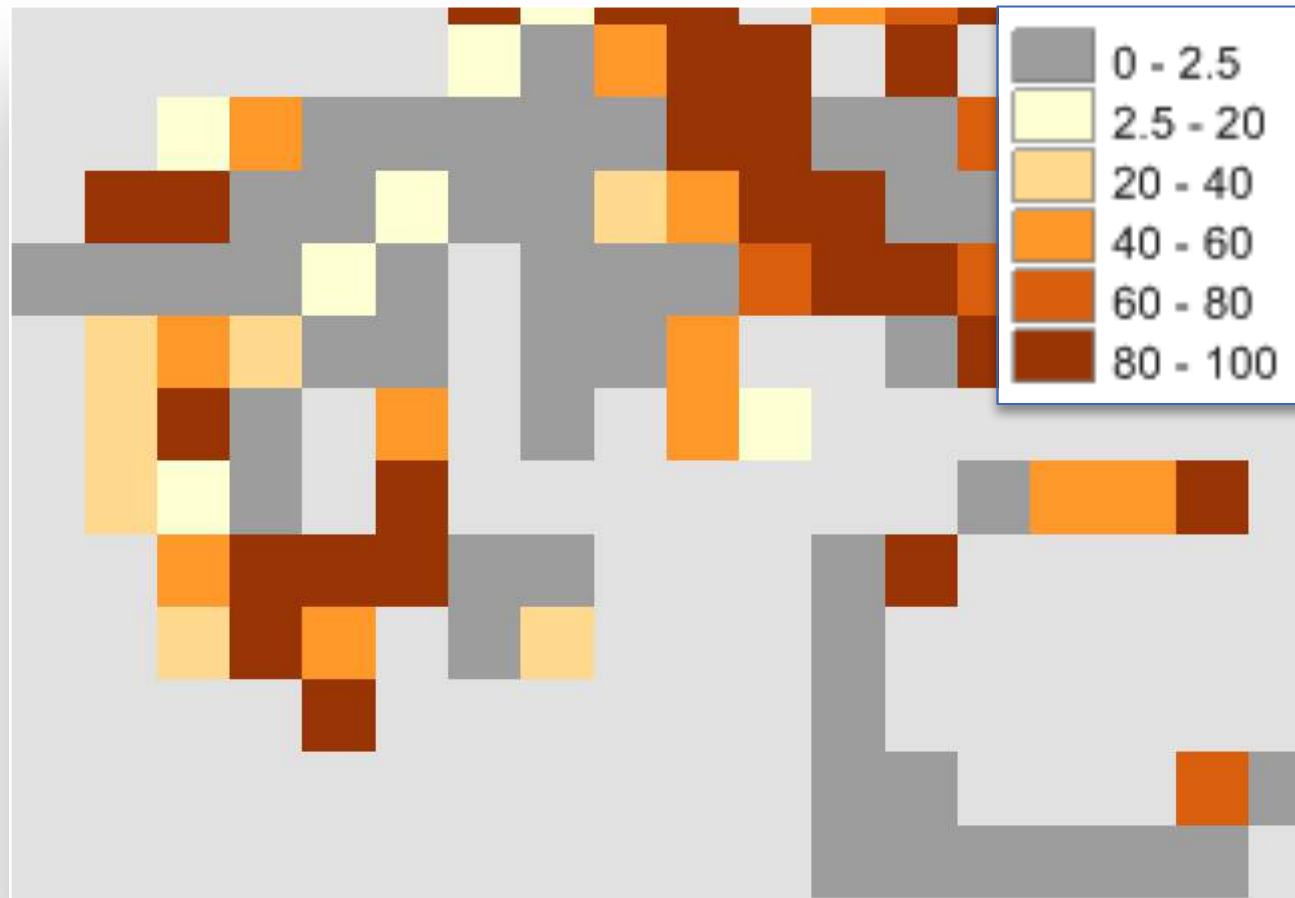
GVG (M – M.V.)

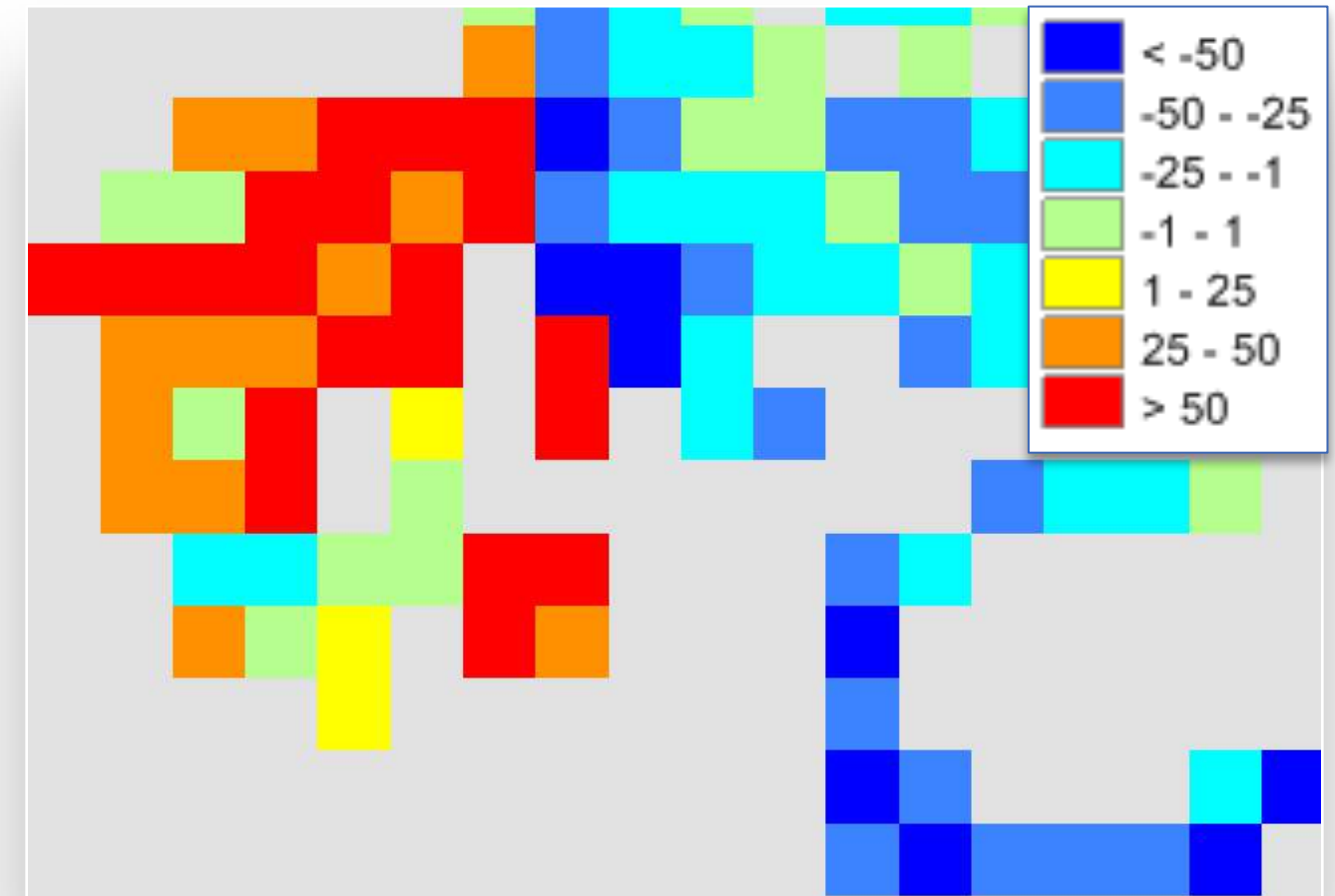
Toetsen met Waterlood

Resultaat toetsing habitatypen aan GVG

DOELREALISATIE GVG (%)

DOELGAT (CM)

Probleempje: het reliëf

BULTEN GELE WEIDEMIER

EEN KRONKELWAARD

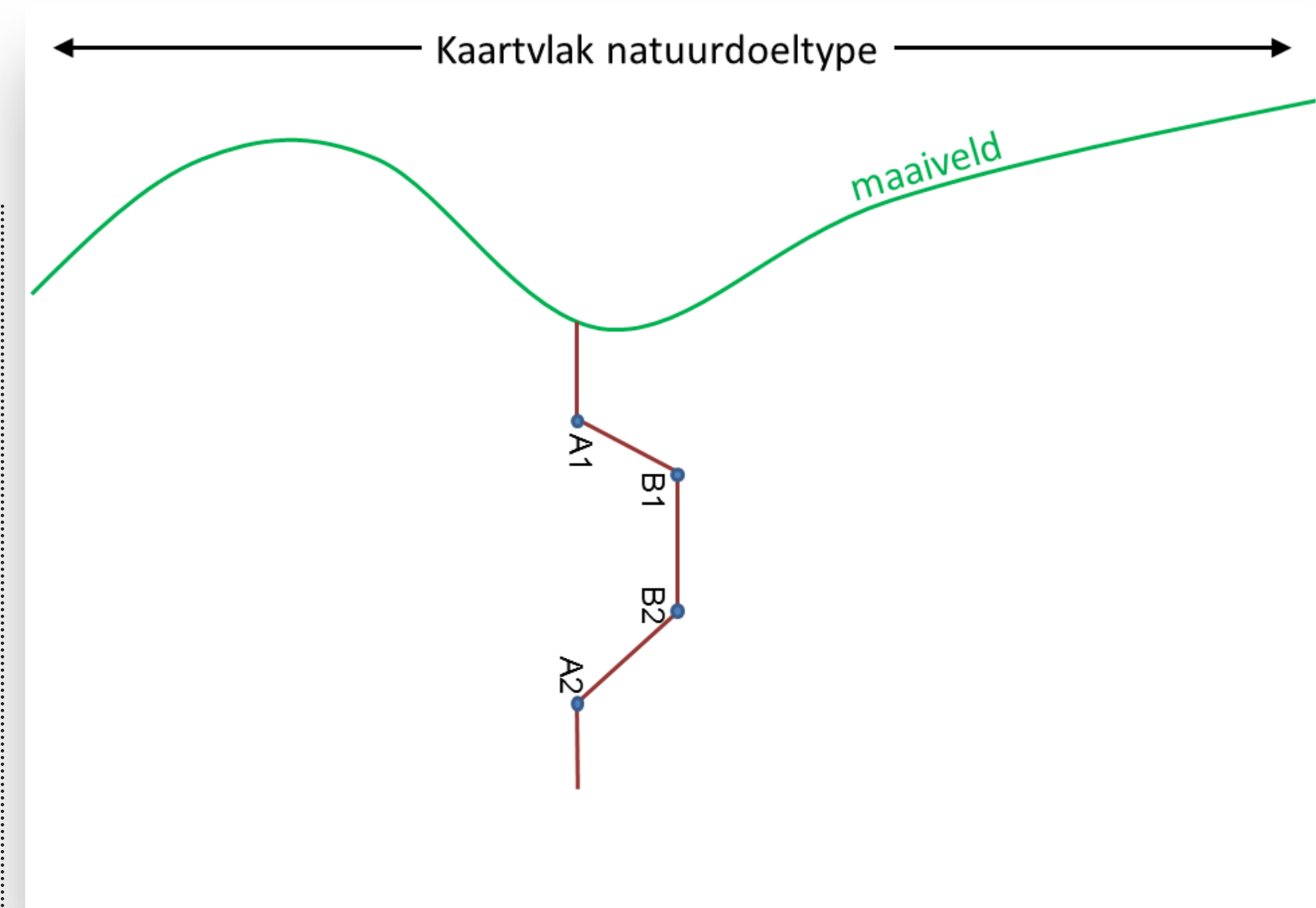

Nieuwe functionaliteit

Nieuw (2): De maximaal haalbare doelrealisatie

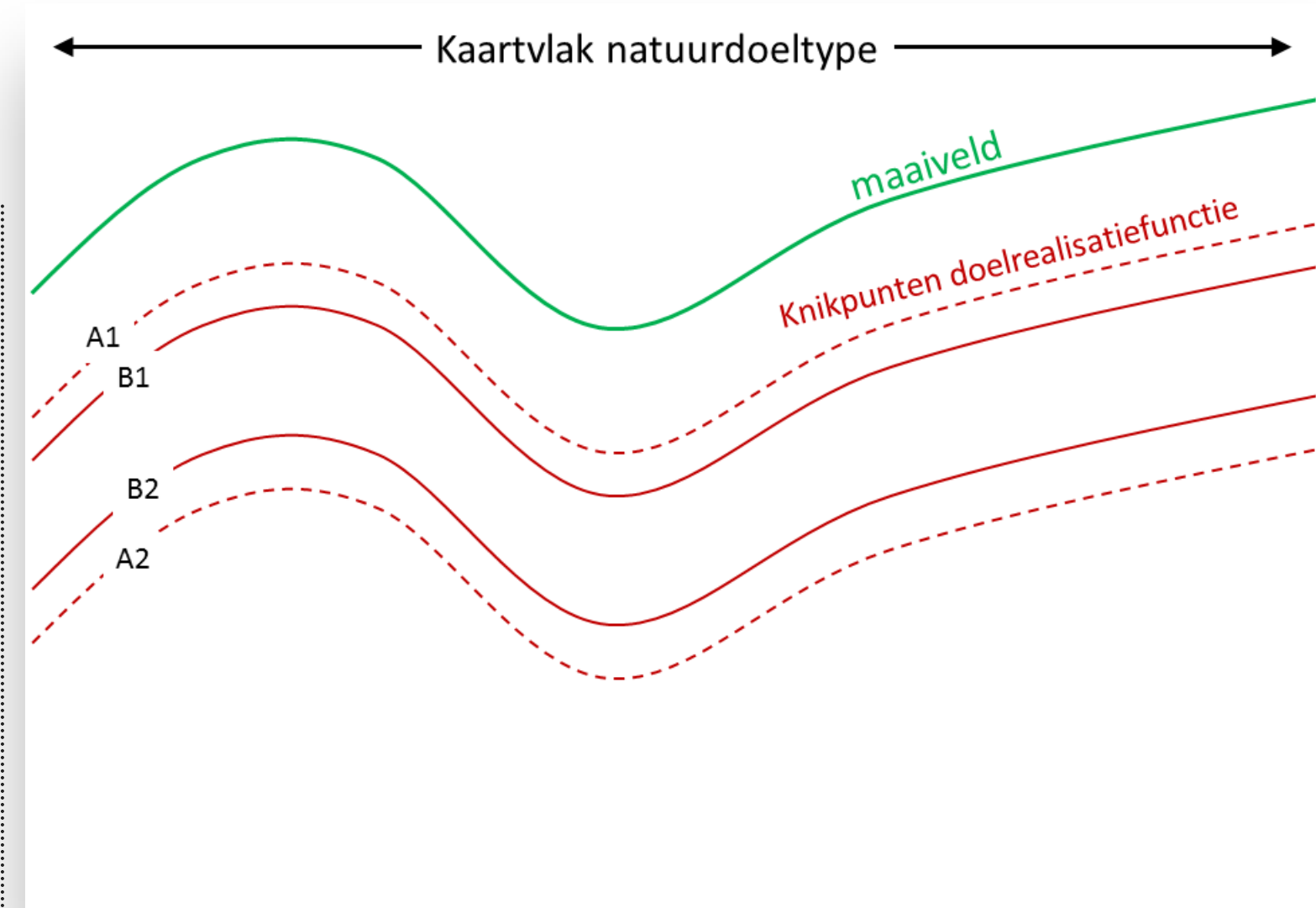
Hou rekening met heterogeniteit kaartvlak

Nieuwe functionaliteit

Nieuw (2): De maximaal haalbare doelrealisatie

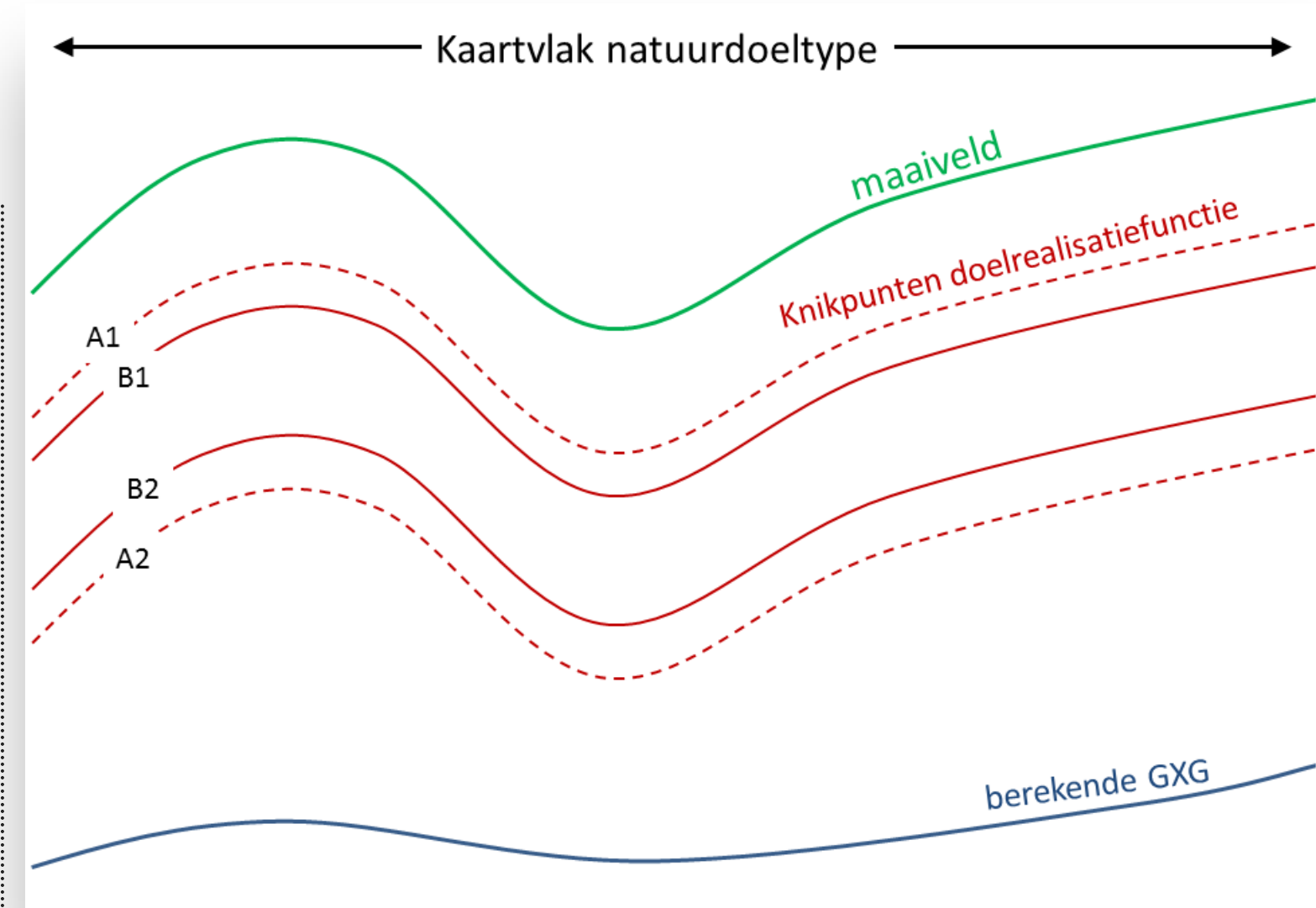
Hou rekening met heterogeniteit kaartvlak

Nieuwe functionaliteit

Nieuw (2): De maximaal haalbare doelrealisatie

Hou rekening met heterogeniteit kaartvlak

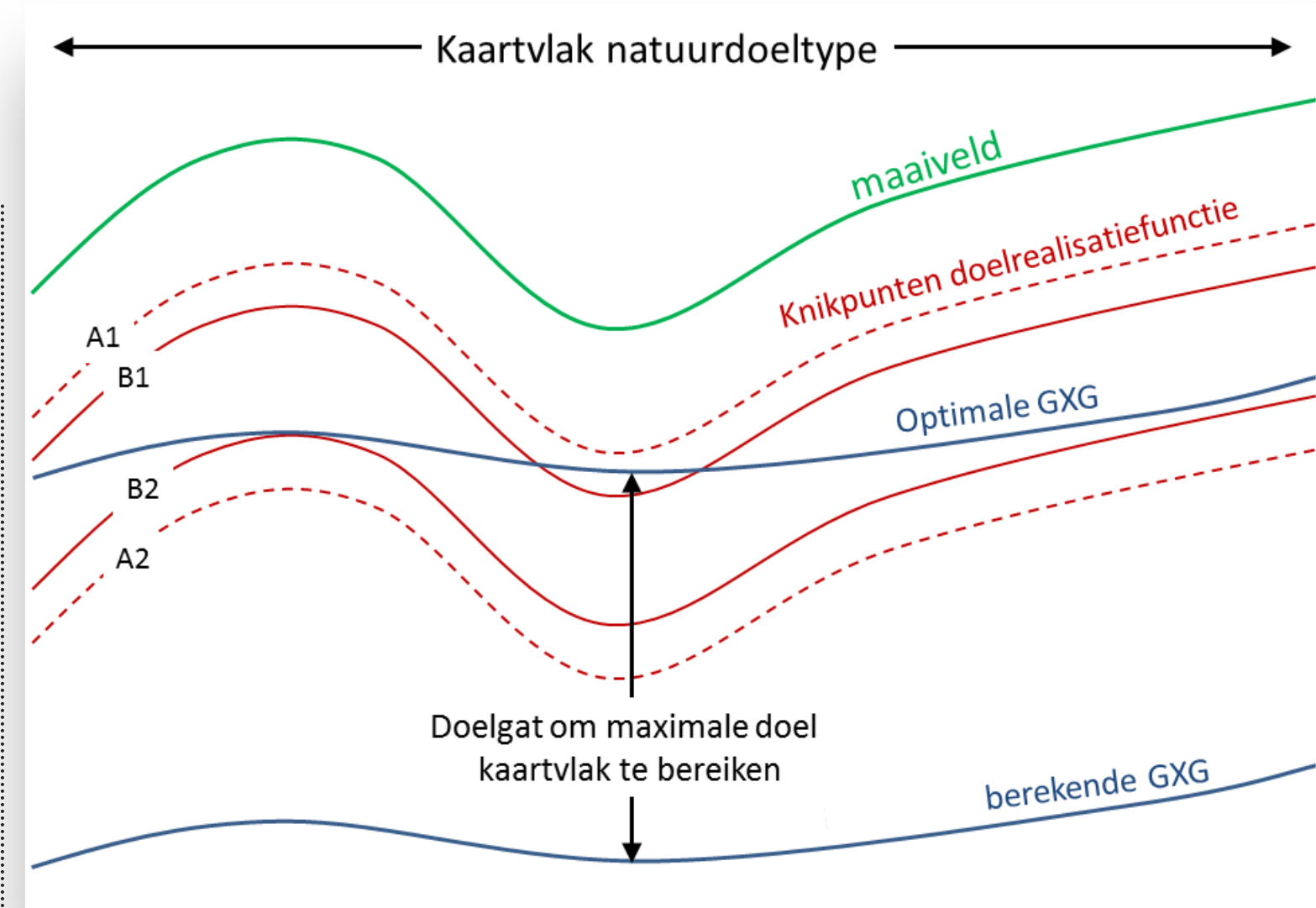

Nieuwe functionaliteit

Nieuw (2): De maximaal haalbare doelrealisatie

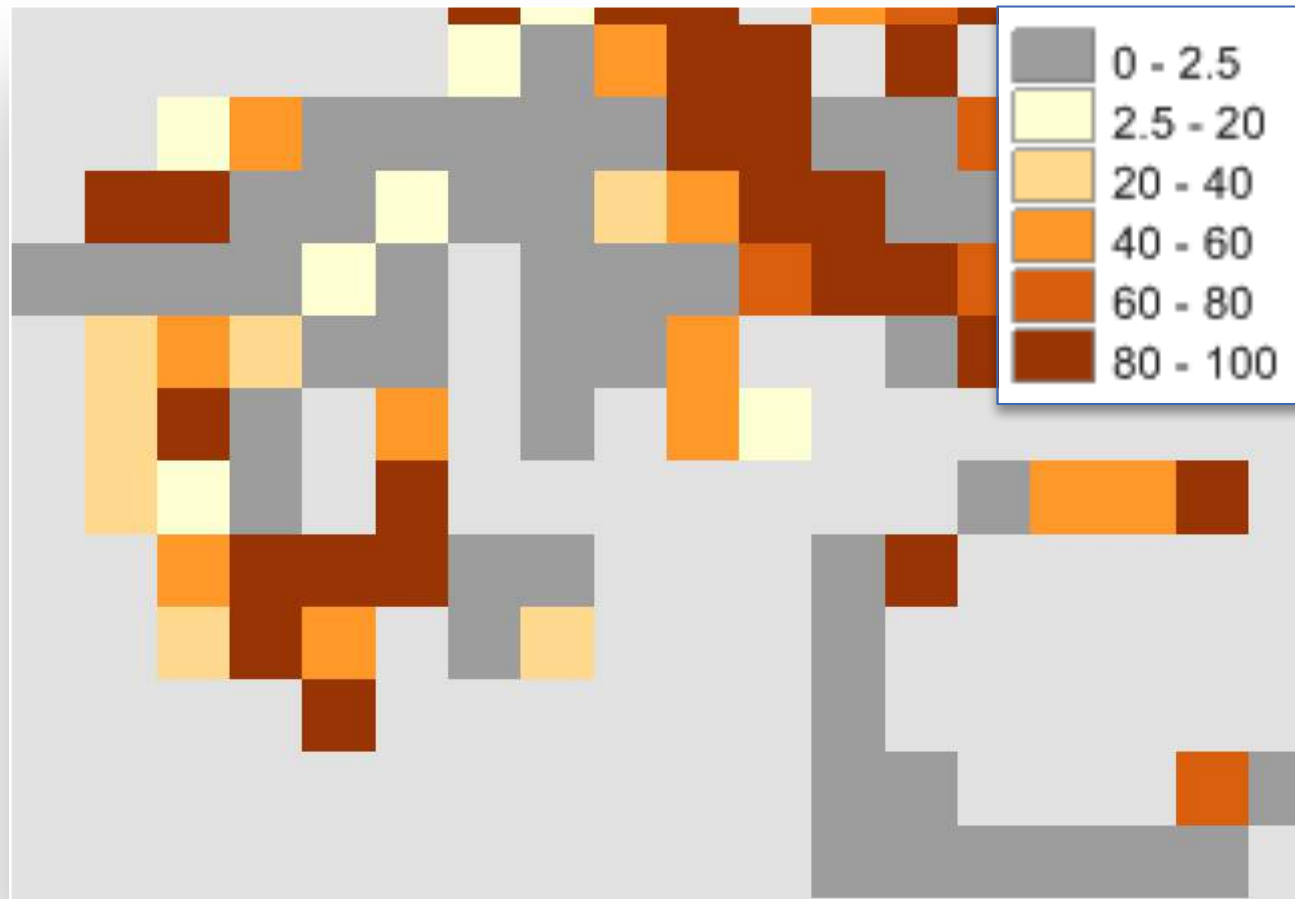
Hou rekening met heterogeniteit kaartvlak

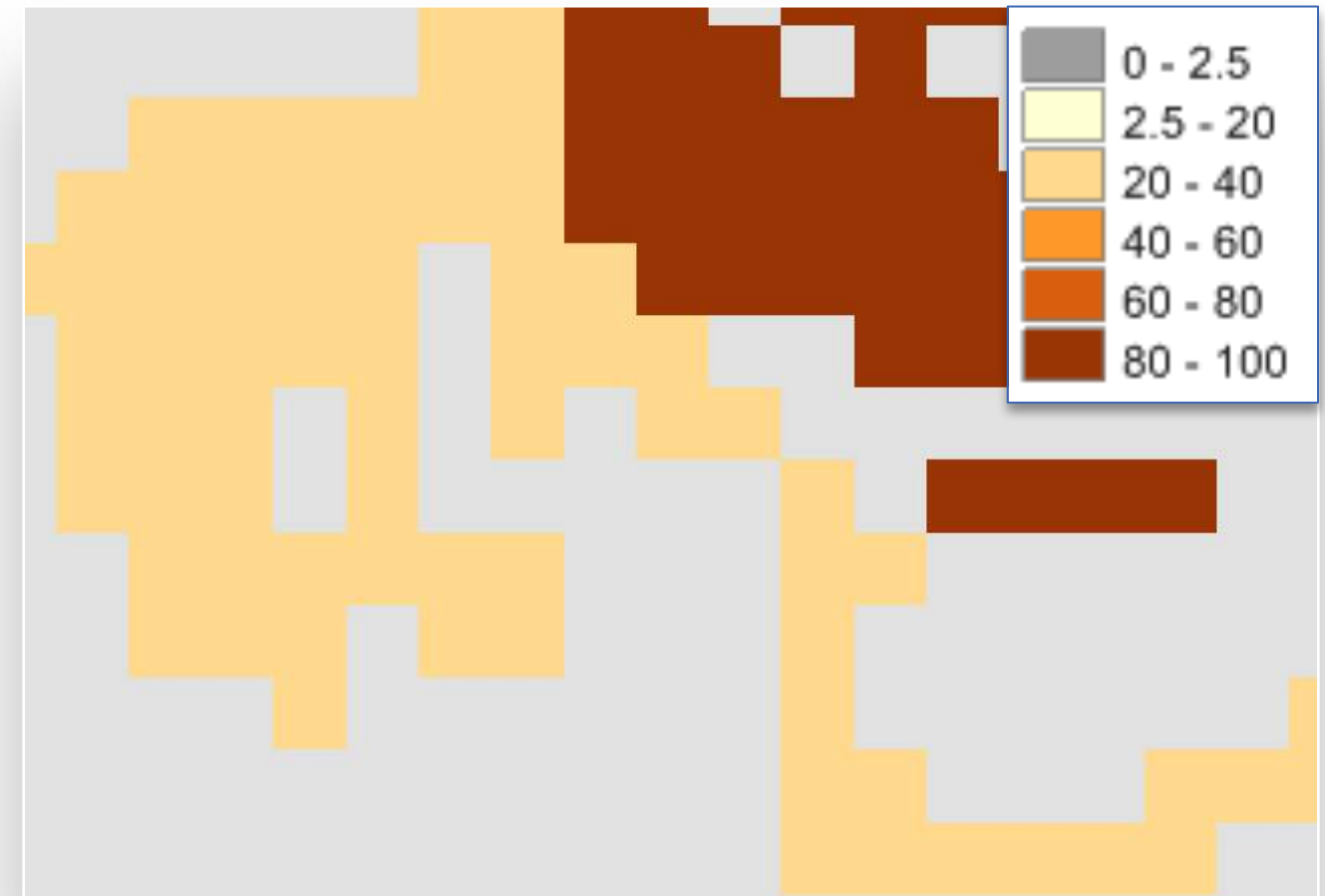
Toetsen met Waterlood

Resultaat toetsing habitattypen aan GVG

DOELREALISATIE GVG (%)

RELIËF: MAXIMALE DOELREALISATIE GVG (%)

Klimaatrobuuste maten in de WWN

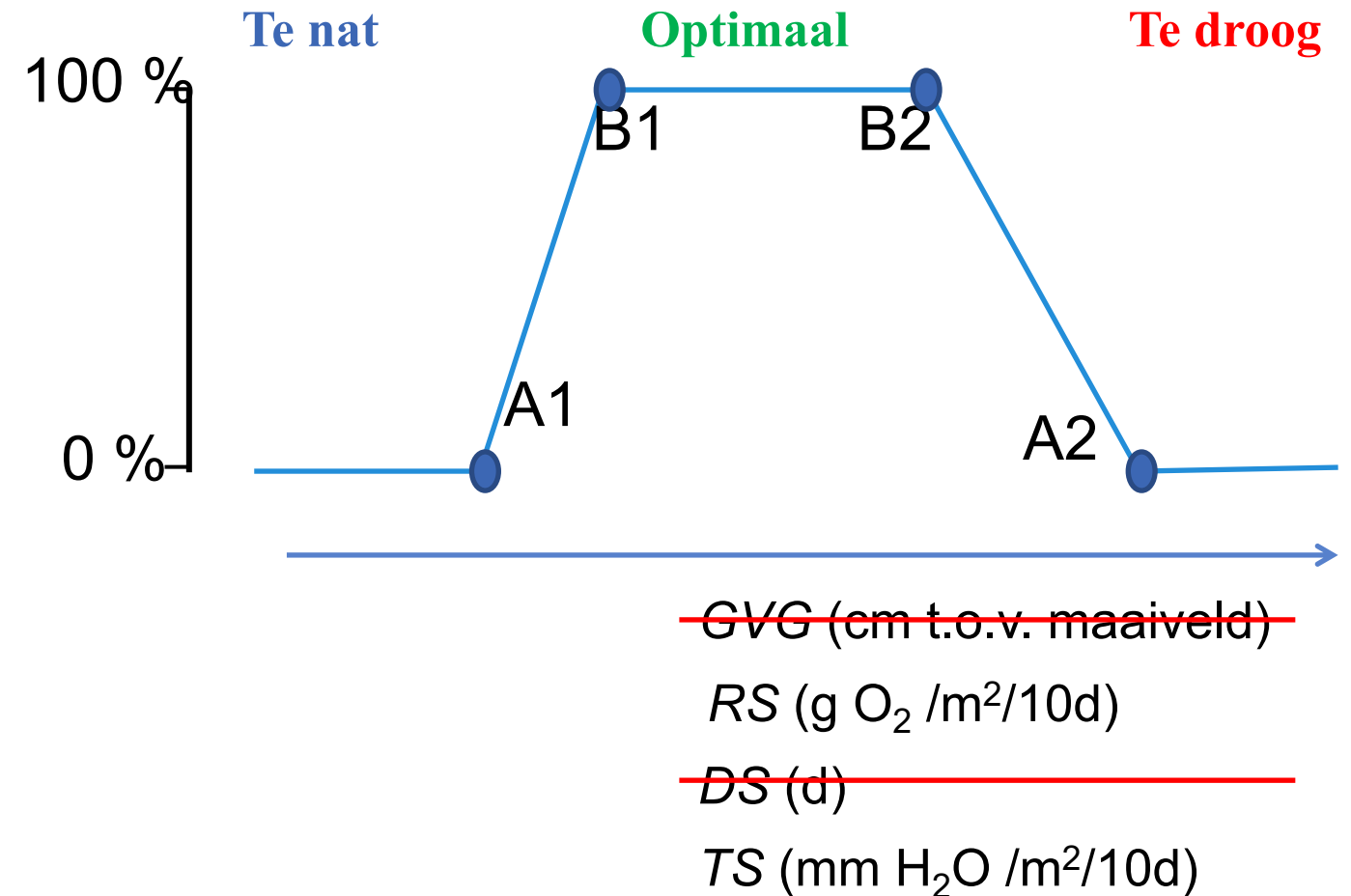
Nieuw (3): Klimaatrobuust toetsen met Waterlood

Knikpunten functies voor:

- *GVG* vervangen door zuurstofstress *RS*
- Droogtestress *DS* vervangen door droogtestress *TS*

RS en *TS* zijn een functie van:

- Bodemfysische eenheid
- Klimaatdistrict
- *GHG*, *GLG*, *GG* (gebruiker levert invoer aan)
- Klimaatscenario
- Zichtjaar

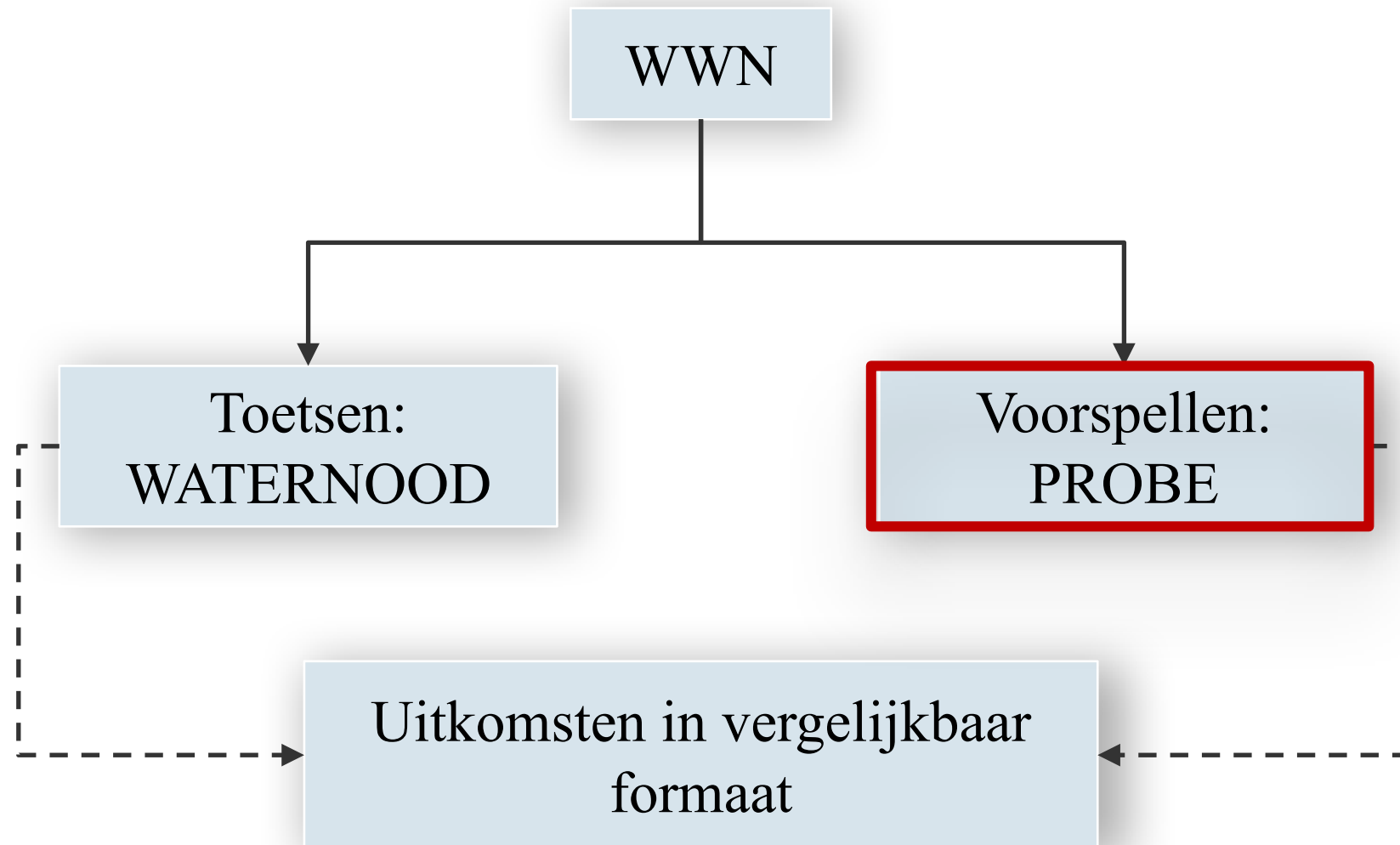
DEEL 3

Voorspellen van de vegetatie met PROBE

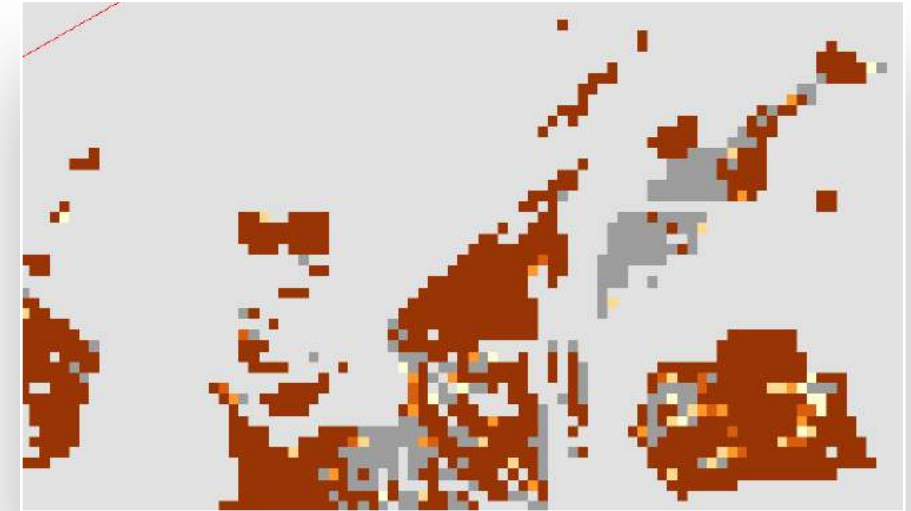

Opzet Waterwijzer Natuur

Behoud het goede, benut het nieuwe

WATERNOOD: DOELREALISATIE (%)

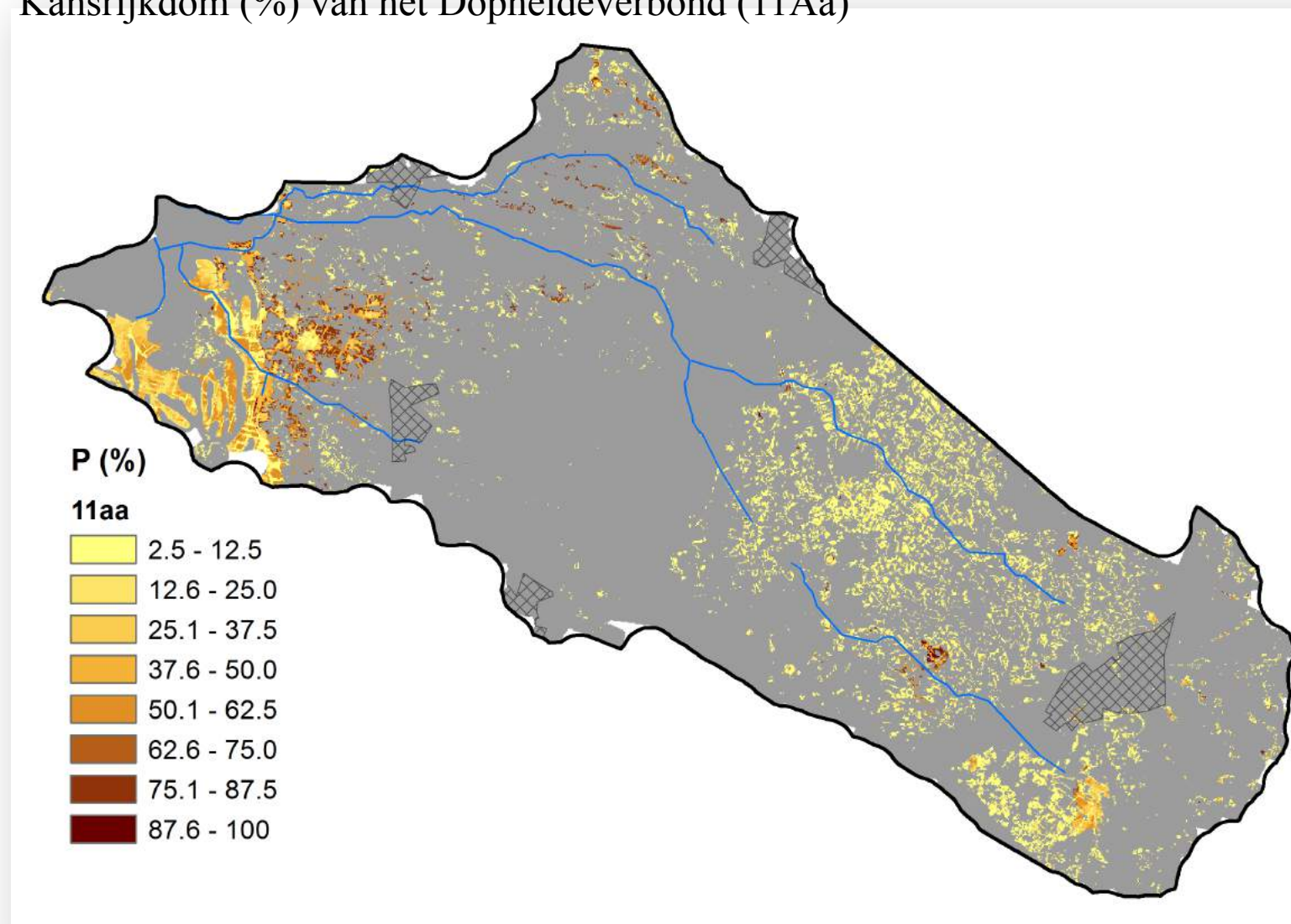

PROBE: KANSRIJKDOM (%)

Uitvoer PROBE

Kansrijkdomkaarten

Kansrijkdom (%) van het Dopheideverbond (11Aa)

Toetsen en voorspellen

Toetsen

Past de grondwaterstand bij het doel?

Voorspellen

Welke vegetatie is onder een ander klimaat te verwachten?

Antwoord hangt af van meerdere standplaatsfactoren en toeval

Toetsen en voorspellen

Een analogie

Toetsen

1. Past de dagvoorzitter de schoen (maat 36)?

Relatief eenvoudig te beantwoorden

Voorspellen

Wie van de 120 aanwezigen past er in 2050 in:

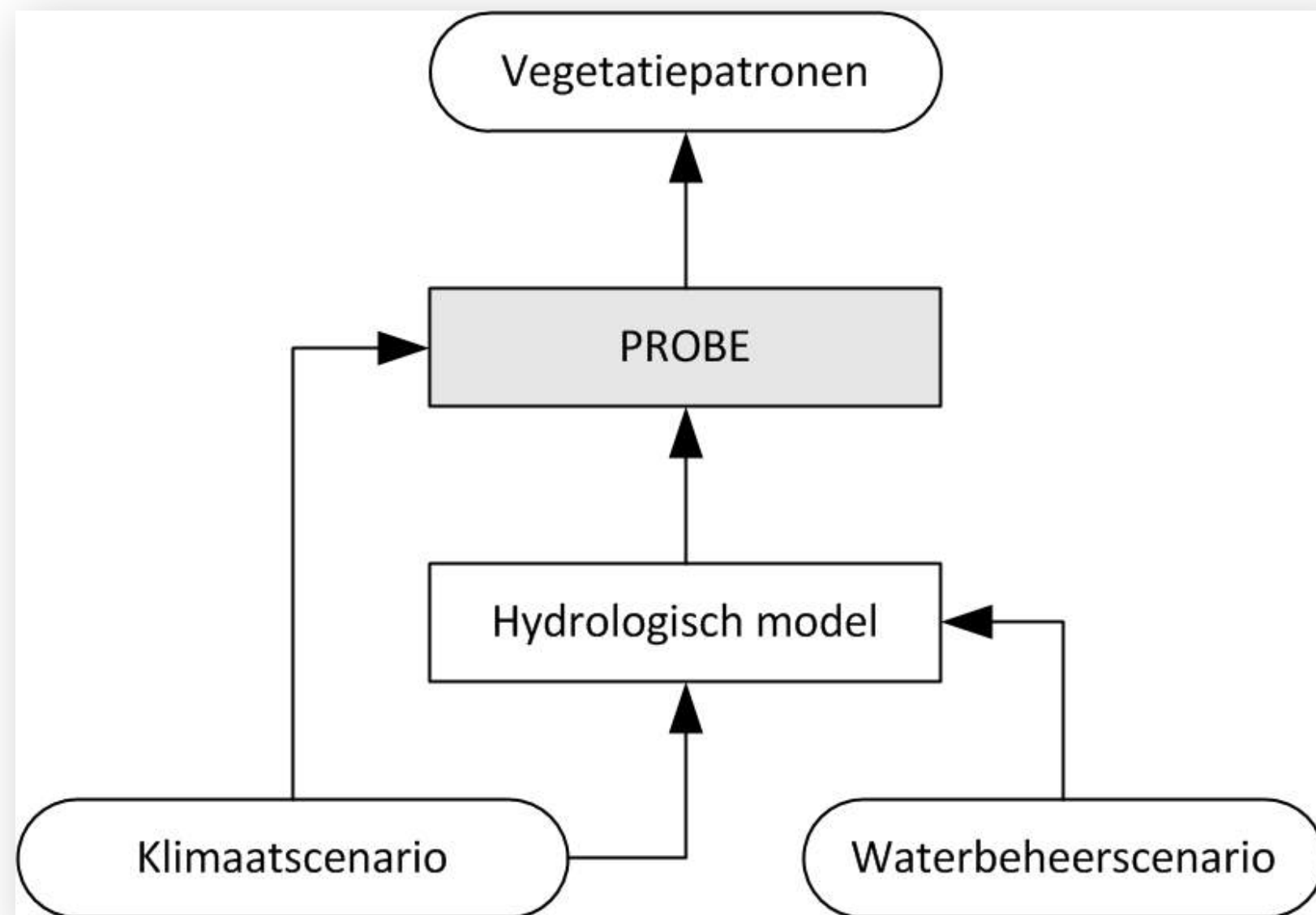
1. Schoenmaat 36?
2. Hoofdmaat 55?
3. jurkmaat 44?

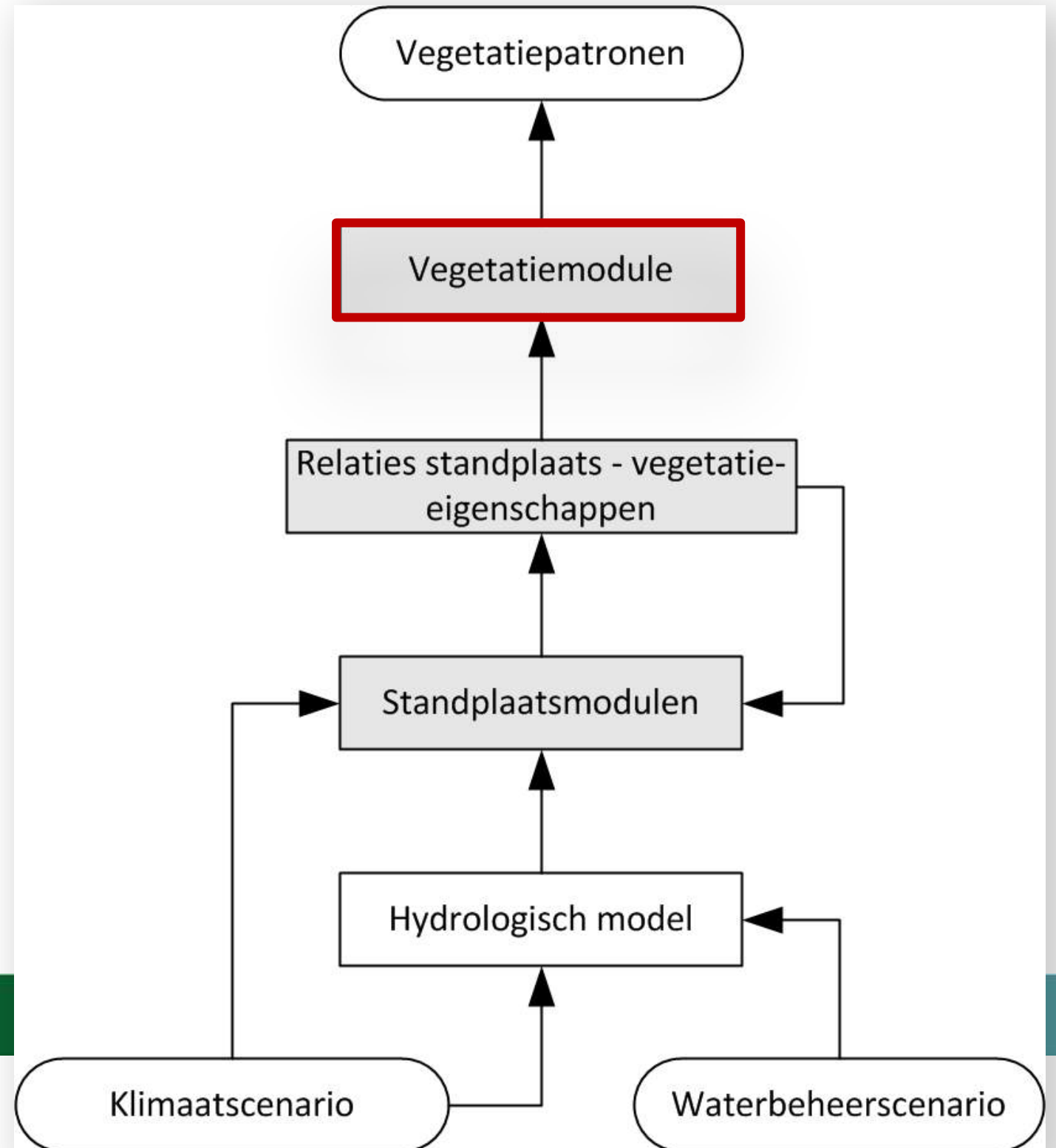
Moeilijk te beantwoorden en meerdere antwoorden mogelijk

Probe in de modelraket

De raket iets uitgeklapt

De vegetatiemodule van PROBE

Basis: duizenden vegetatieopnamen uit Synbiosys

Plantensoort	
Achillea ptarmica	5
Agrostis capillaris	6
Ajuga reptans	3
Alopecurus pratensis	4
Anthoxanthum odoratum	5
Briza media	3
Carex nigra	5
Carex panicea	2
Centaurea jacea	5
Dactylis glomerata	6
Dantonia decumbens	7
Equisetum palustre	4
Festuca pratensis	5
Festuca rubra	5

Gemiddeld: 4.8

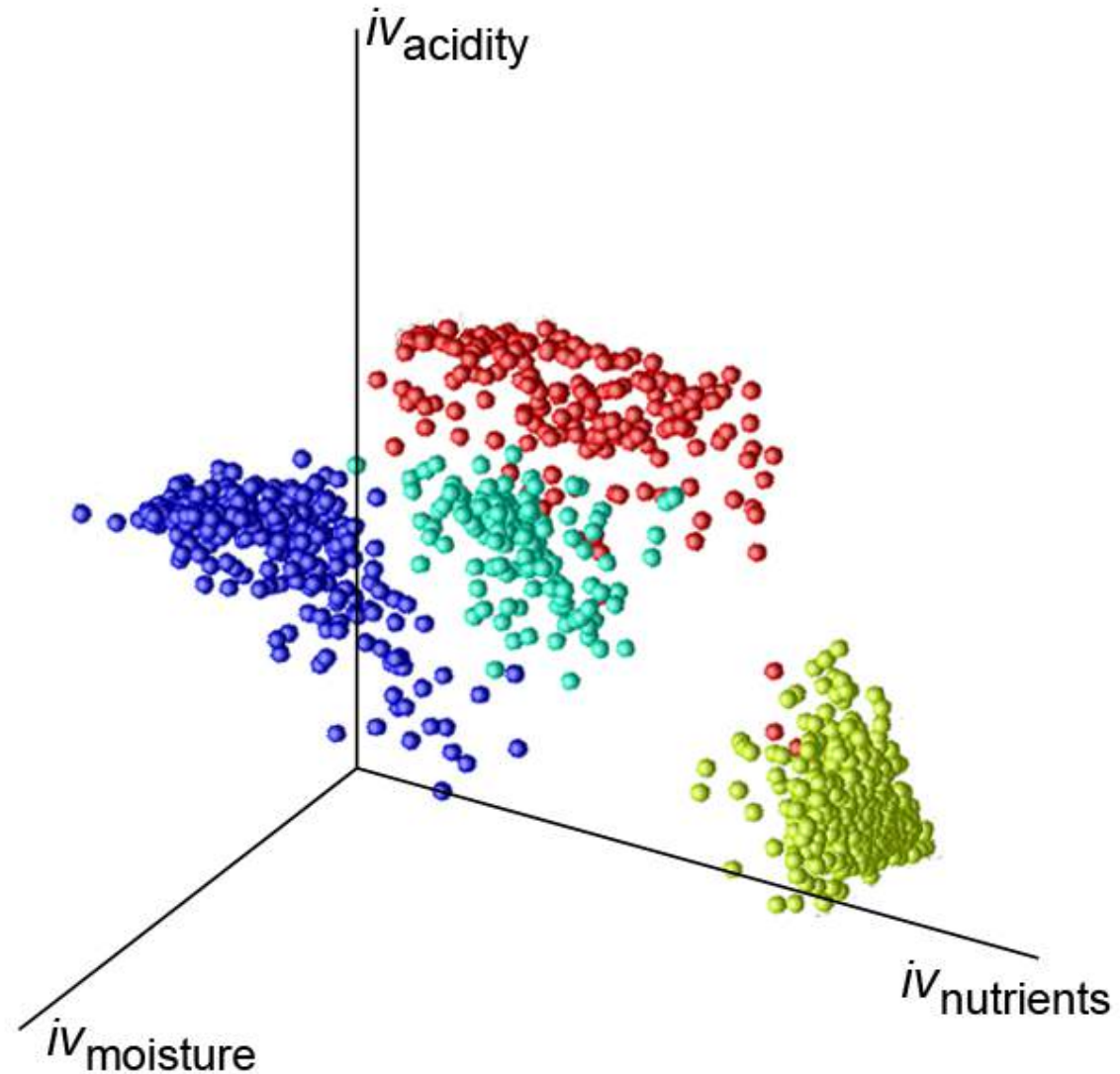
16BB01

Arrhenatheretum elatioris

De Vegetatie van Nederland
35000 opnamen
(Synbiosys > 0,5 M)

Kansdichtheidsfuncties

Op basis van geclassificeerde vegetatieopnamen

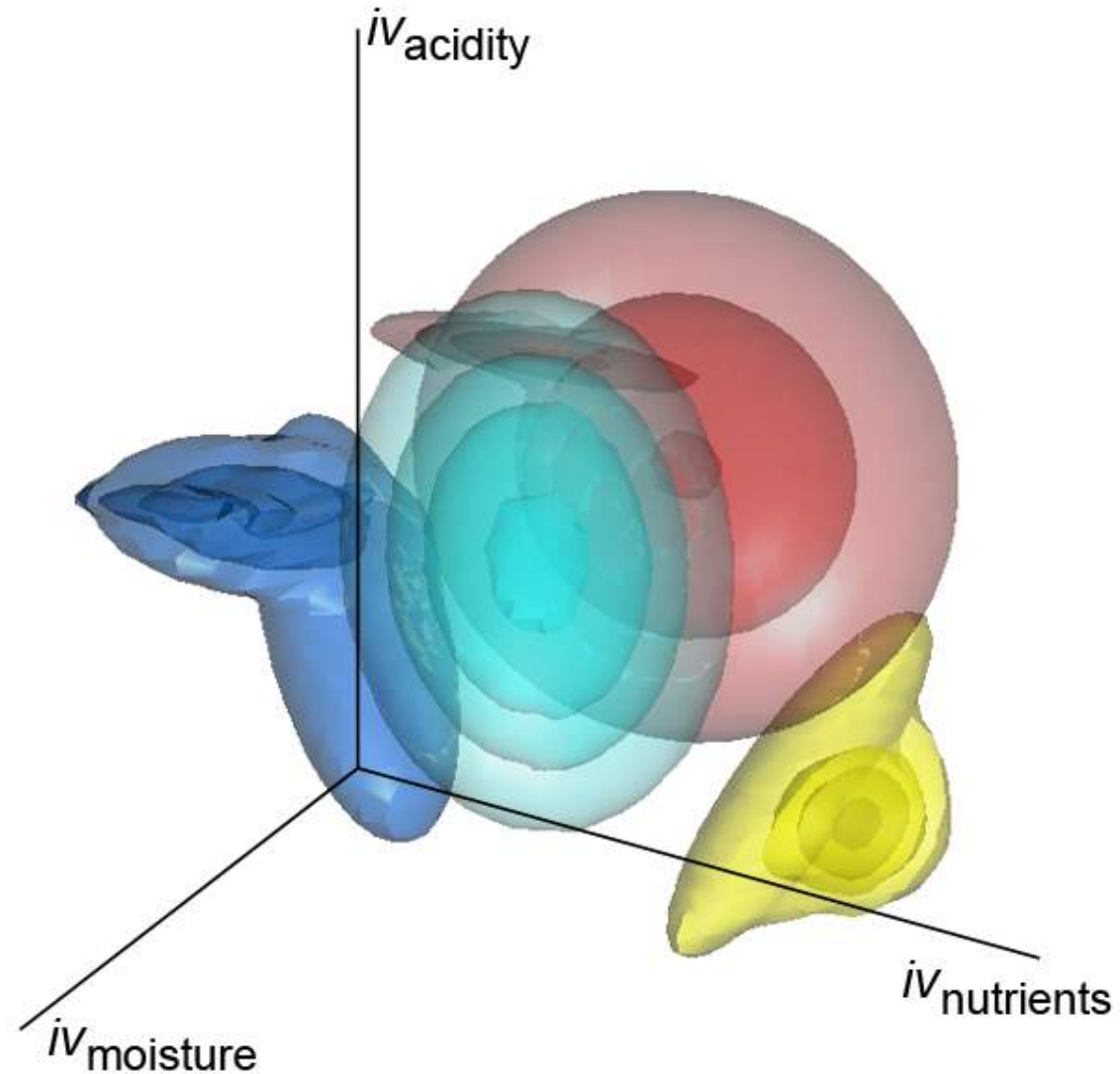
bal = vegetatieopname

kleur = vegetatietype

Kansdichtheidsfuncties

Op basis van geclassificeerde vegetatieopnamen

Voordelen

1. Meerdere vegetatieclassificaties mogelijk
2. Afhankelijk tussen assen mogelijk
3. Vorm ligt niet vast
4. Kansdichtheden

Nadelen

1. Minder inzichtelijk
2. Geselecteerde vegetatietypen vereist voorkennis

De Natuur verandert, deels onvoorspelbaar

Daarom: voorspel vrij grove vegetatietypen

- Dus niet: voorspelling op het niveau van plantensociologische associaties en rompgemeenschappen
  - Waarvan er voor Nederland 372 zijn gedefinieerd (en er komen er nog bij)
- Maar wel bijvoorbeeld
  - Indeling in ecologische groepen:

K21 Pioniersvegetaties en graslanden op natte, voedselarme, zure bodems

K22 Pioniersvegetaties en graslanden op natte, voedselarme, zwak zure bodems

K23 Pioniersvegetaties en graslanden op natte, voedselarme, basische bodems

K27 Pioniersvegetaties, graslanden en ruigten op natte, matig voedselrijke bodem

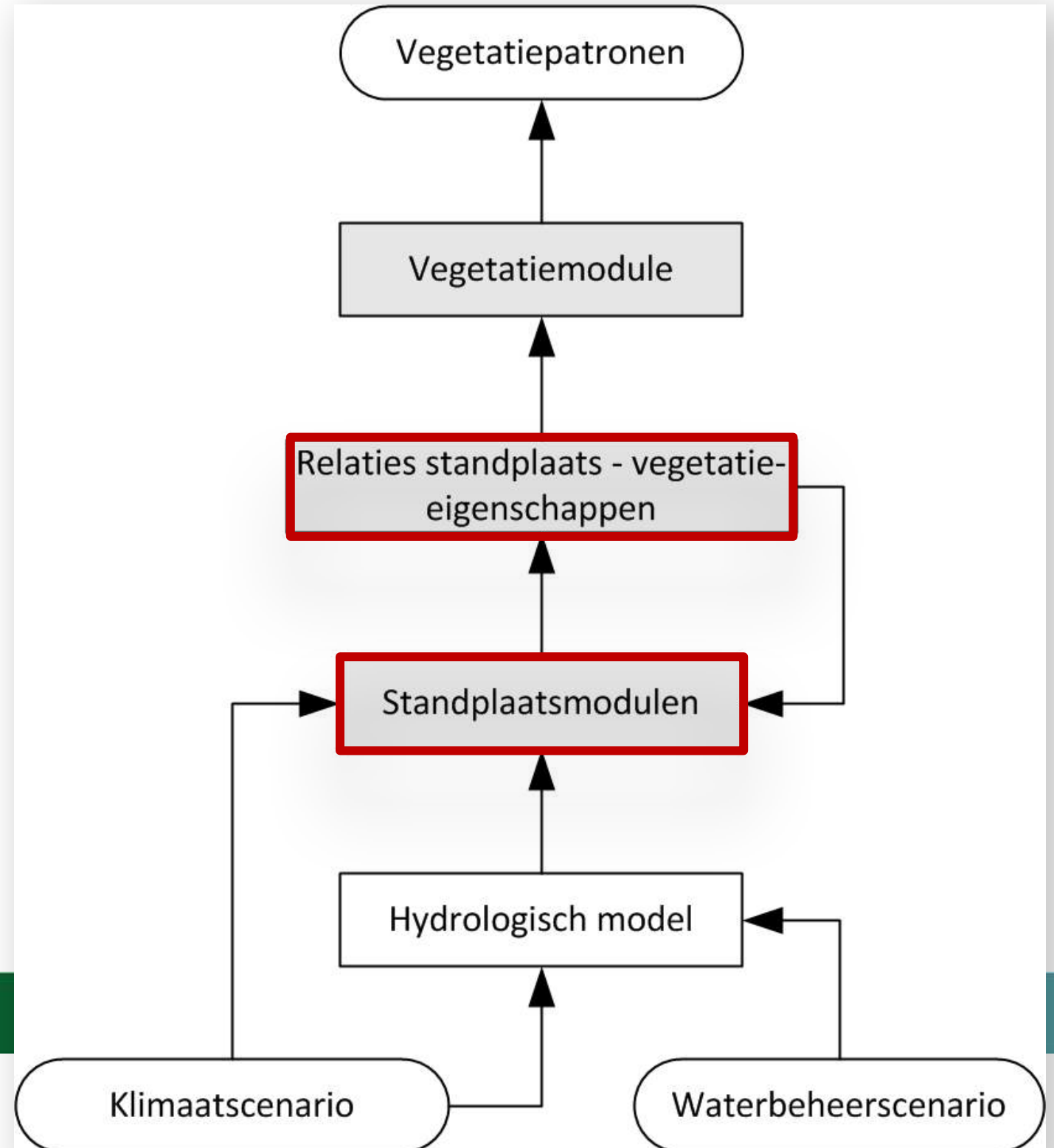
K28 Pioniersvegetaties, graslanden en ruigten op natte, zeer voedselrijke bodems

K41 Pioniersvegetaties en graslanden op vochtige, voedselarme, zure bodems

K42 Pioniersvegetaties en graslanden op vochtige, voedselarme, zwak zure bodems

K43 Pioniersvegetaties en graslanden op vochtige, voedselarme, basische bodems

De raket iets uitgeklapt

Grondwaterstand als maat niet robuust

Vegetatie reageert niet op grondwaterstanden maar op H_2O en O_2

1. Planten willen

- H_2O om te assimileren
- O_2 om te respireren

2. Deze factoren hangen af van

- Bodem (textuur, organische stof)
- Neerslag en referentieverdamping
- Temperatuur
- Plantenfysiologie
- Grondwaterstand (capillaire nalevering)

WORTELS ONTWIKKELD ZONDER (L) EN MET (R) ZUURSTOFGEBREK

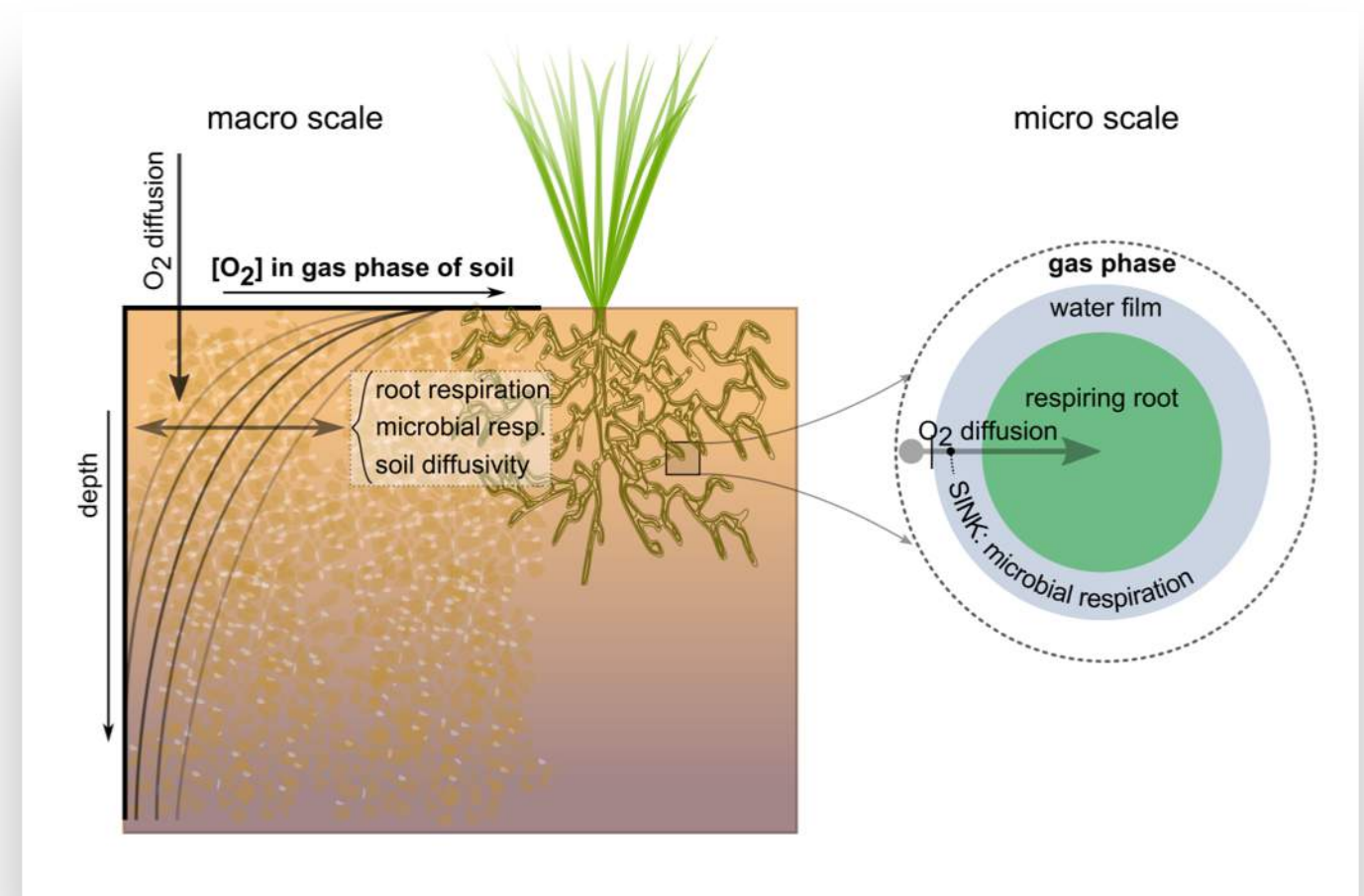
Simulatie stressen

SWAP plus de zuurstofmodule van Bartholomeus et al. (2008)

Voor vele combinaties van bodem en grondwaterstand

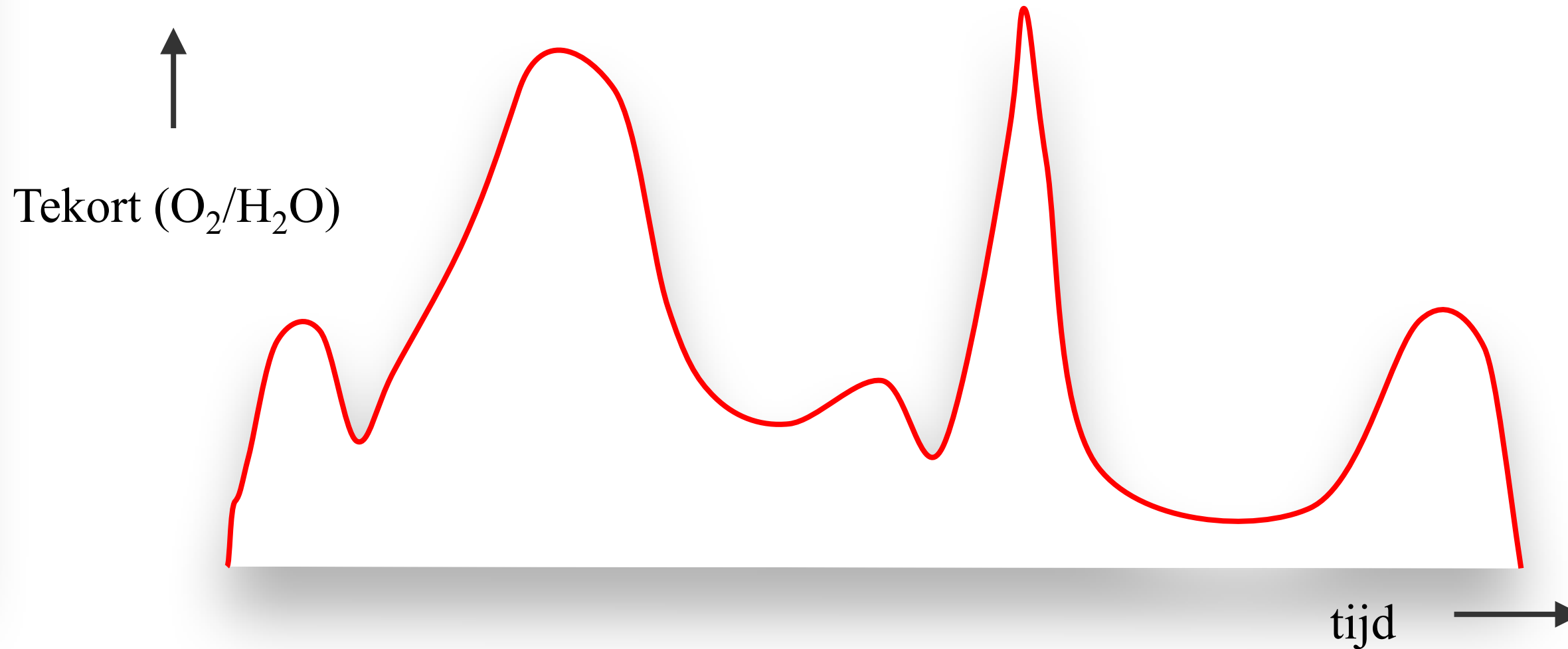
30 jaar doorgerekend:

1. Tekort aan water om te transpireren
2. Tekort aan zuurstof om te respireren

Berekening stressmaat

Stress = maximaal tekort gedurende aaneengesloten periode van 10 d

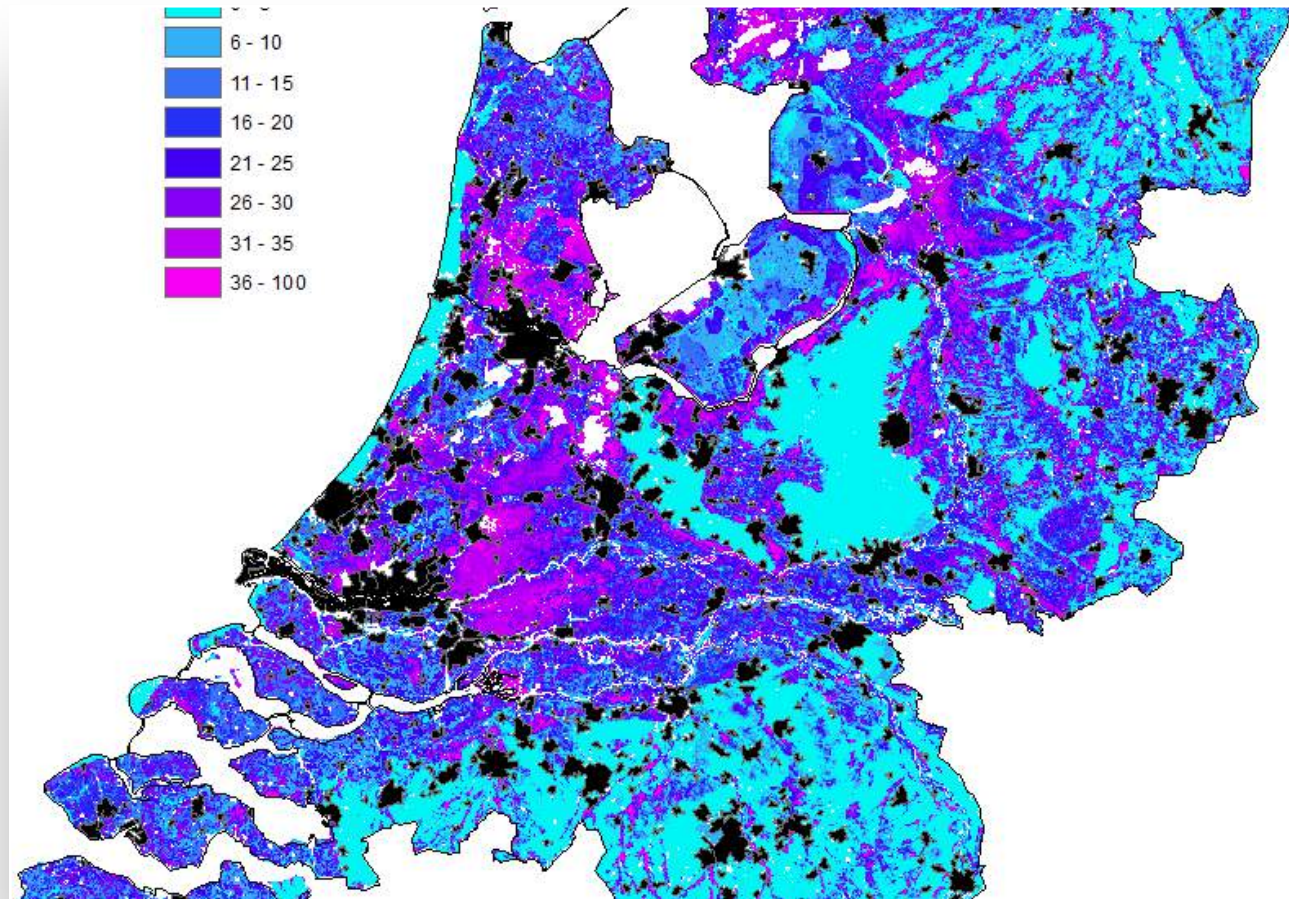

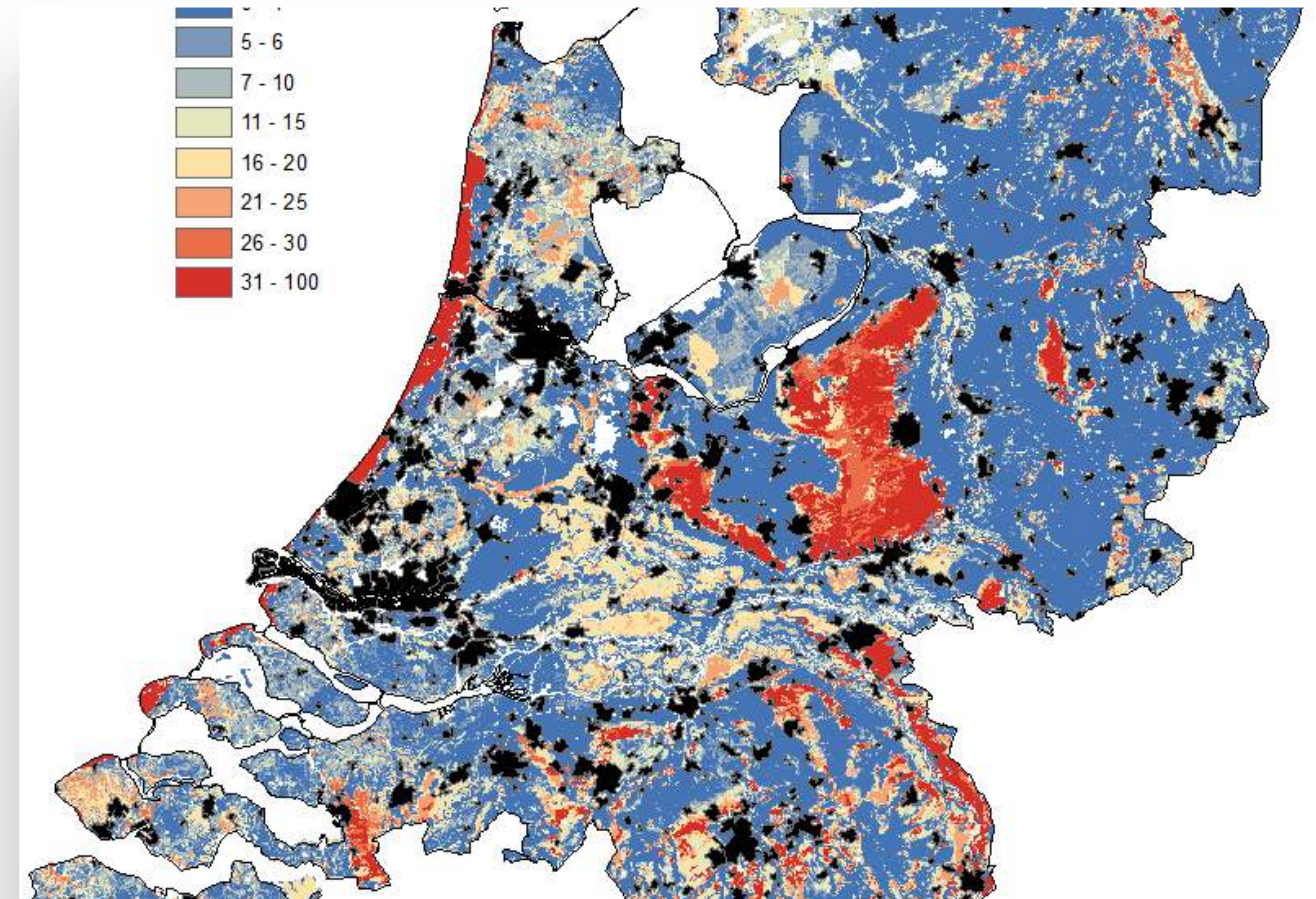
Gesimuleerde stressen op landelijke schaal

Huidig klimaat

ZUURSTOFSTRESS *RS*

DROOGTESTRESS *TS*

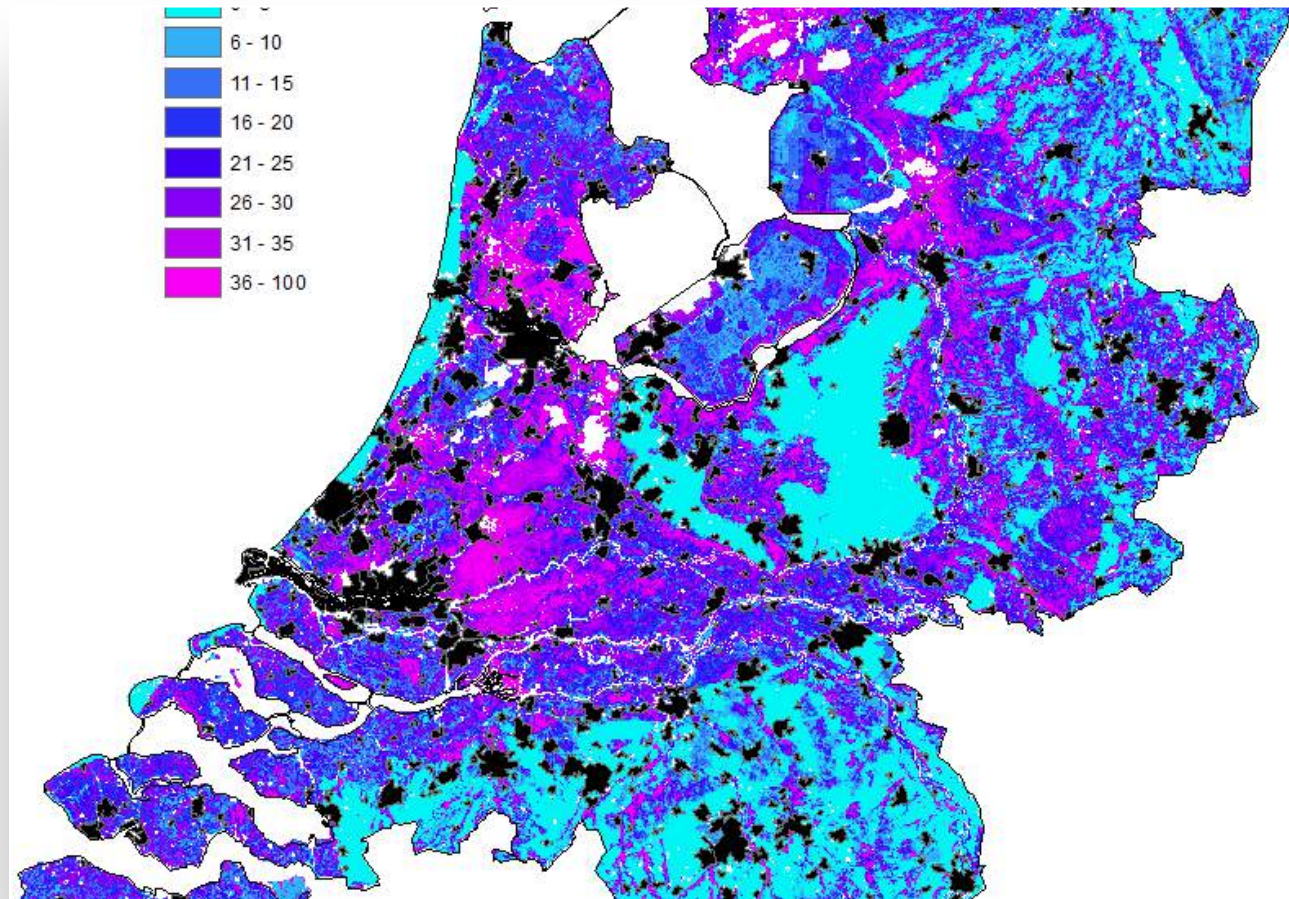

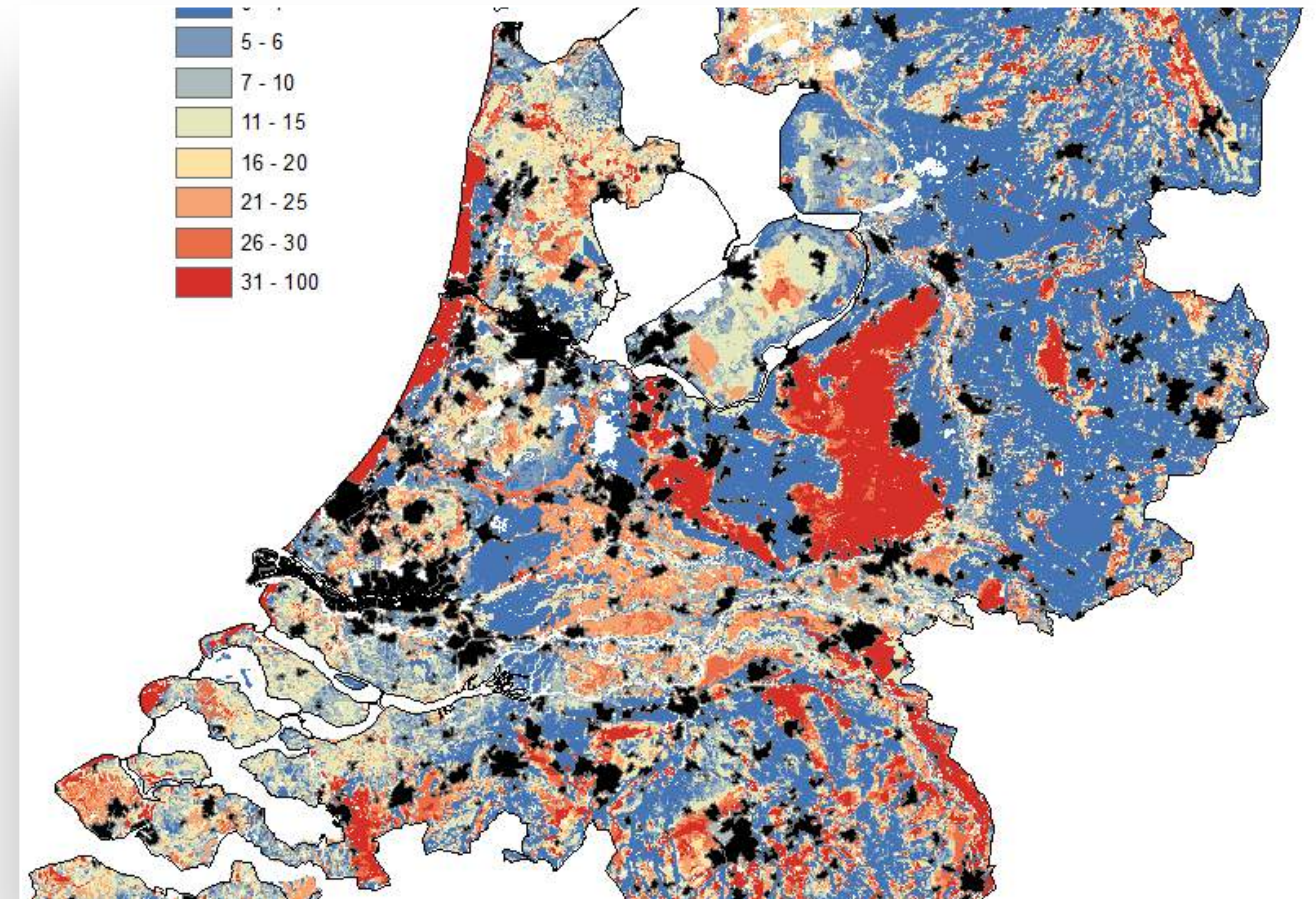
Gesimuleerde stressen op landelijke schaal

Scenario W_H , 2050

ZUURSTOFSTRESS RS

DROOGTESTRESS TS

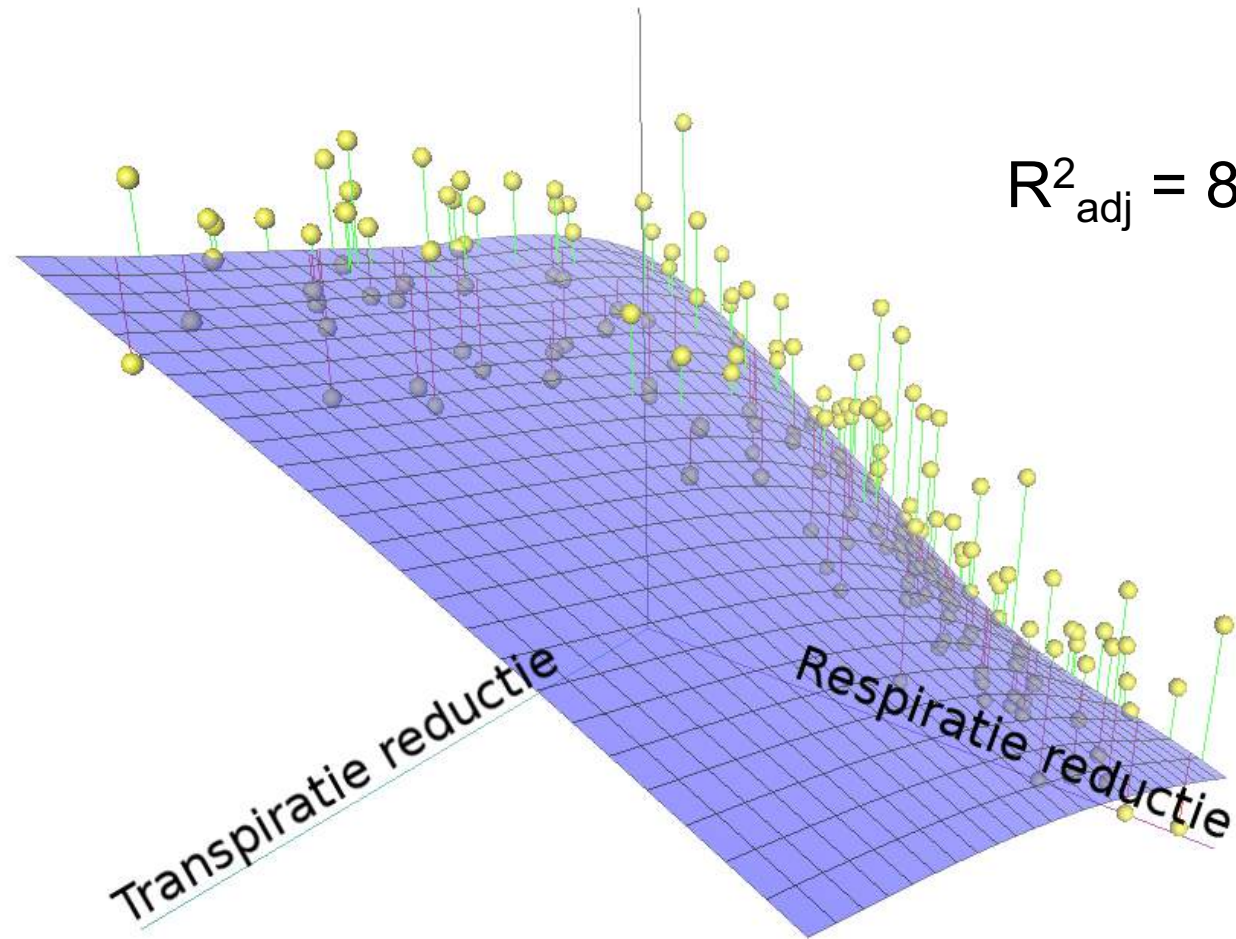

Vochtindicatie als functie van beide stressen

Vochtindicatie F_m

$$R^2_{\text{adj}} = 81\%$$

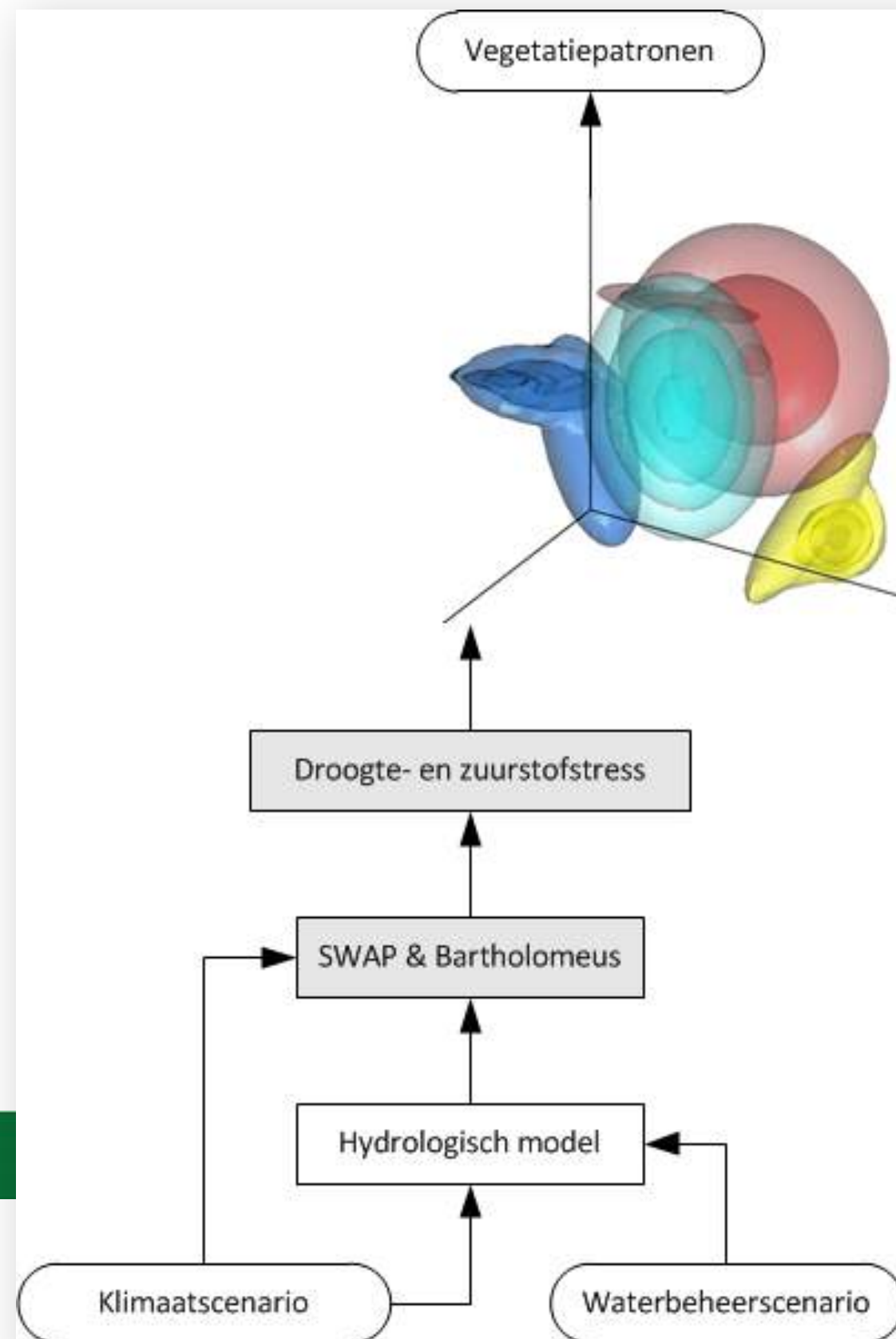
Droogtestress TS

Zuurstofstress RS

⋮

Probe

Het watergedeelte uitgekapt

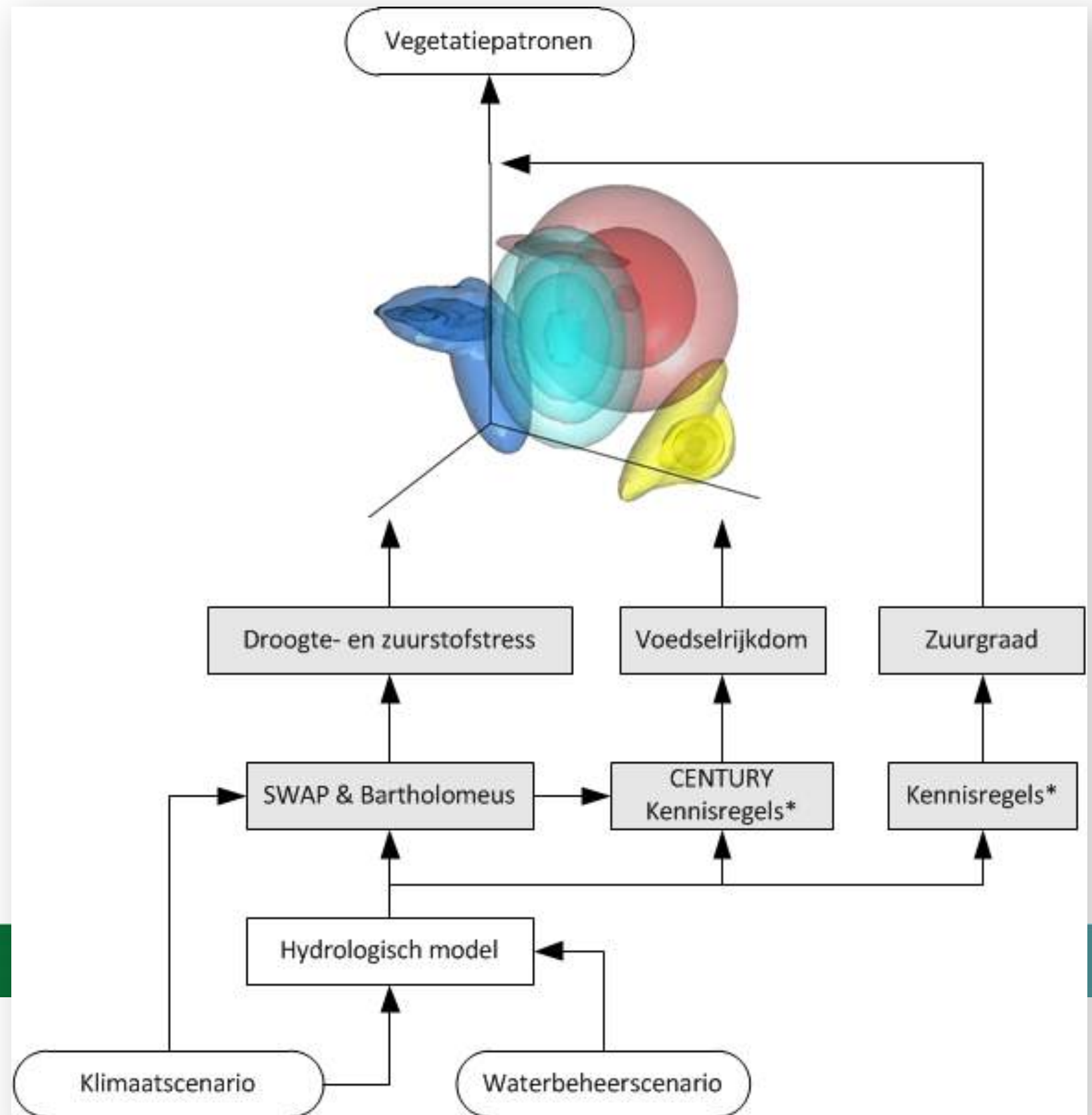

Probe

En nog verder uitgekapt

*Kennisregels

- Kansrijkdom module Waternood
- De Haan & Runhaar

Opzet Probe

Snelheid is onze kracht

1. Procesmodellering vraagt rekenkracht
2. Daarom: procesmodellen (SWAP, SMART, CENTURY) gebruikt om duizenden situaties door te rekenen
3. Uit resultaten reprofuncties afgeleid:

$$P(\text{vegetatie}) = f(\text{GXG, kwel, bodem, LGN, klimaatscenario, zichtjaar, klimaatregio})$$
4. Alles ingebouwd in een treintje: rekestijd Probe enkele minuten op laptopje

HOGESNELHEIDSTREIN

DEEL 4

Tot besluit

Coproductie

Inhoudelijke en technische bijdragen van o.a.:

Han Runhaar

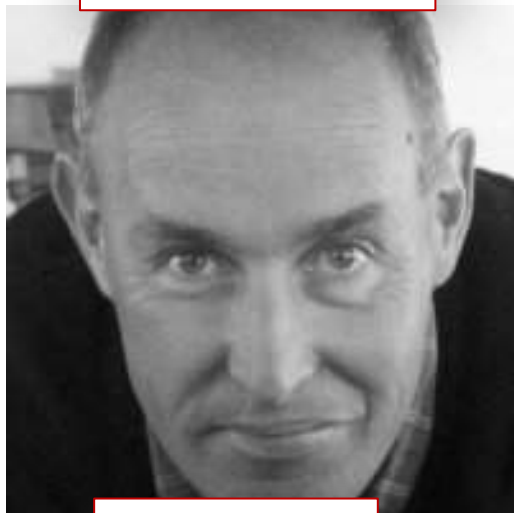
Ruud Bartholomeus

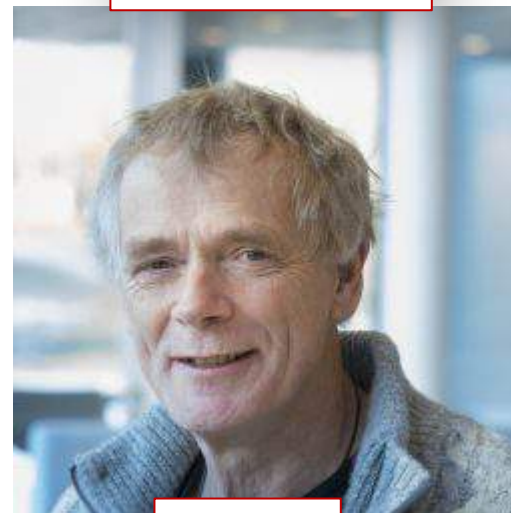
Stefan Hennekens

Yuki Fujita

Peter Hoefsloot

Flip Witte

KWR Watercycle Research Institute

Organisatorisch

stowa

Hoe nu verder?

Najaar:

- Prototype uitzetten bij testgebruikers, afronden fase I
- Verkennende studie door Alterra en KWR naar voedselrijkdom en zuurgraad komt uit

Daarna hopen we op Fase II:

- Aanpassingen aan ervaringen gebruikers
- Inhoudelijke verbeteringen noodzakelijk!
- Vooral voedselrijkdom en zuurgraad (zout volgt): samenwerking met Alterra

Hans Kros

Wim de Vries

Wat kunnen we nu wat we nog niet konden?

Resultaten fase I

1. Extra functionaliteiten voor toetsen met Waternood, :
  - Doelgaten
  - Maximaal haalbare doelrealisatie (rekening houden met reliëf)
  - Klimaatrobuust toetsen
2. Voorspellen met PROBE
  - Gevolgen van veranderingen in waterhuishouding op bestaande natuur
  - Gevolgen klimaatverandering op bestaande natuur
  - In kaart brengen potenties voor natuurontwikkeling (hotspots biodiversiteit)
3. Dit in een nieuwe gebruiksvriendelijke schil
  - Zeer korte rekestijden
  - Resultaten direct in kaartvorm